

บทที่ 3

สภาพทั่วไป ทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.1 ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์

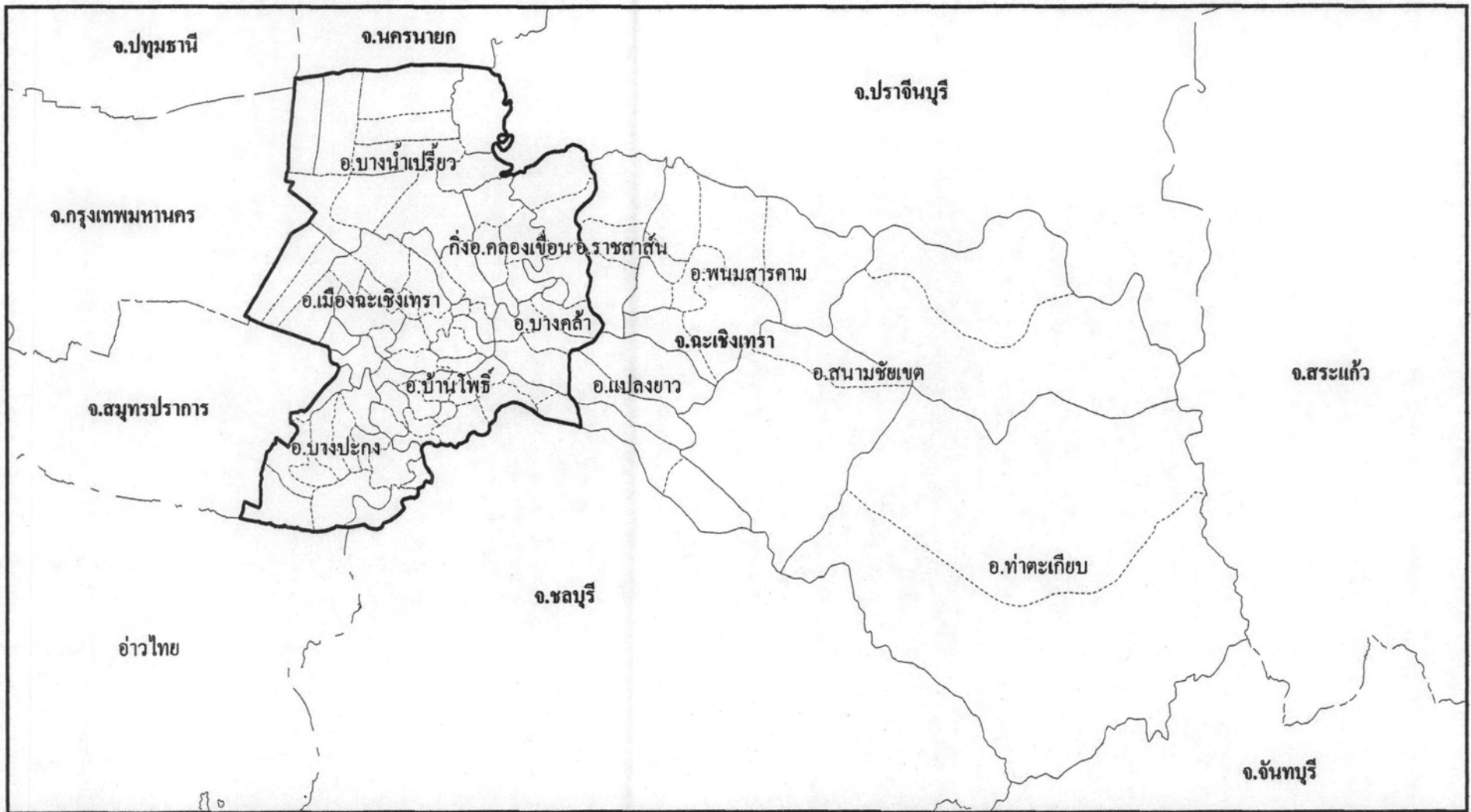
3.1.1 ที่ตั้ง

พื้นที่ศึกษา จัดอยู่ในบริเวณด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 5 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางปะกง และกิ่งอำเภอกลองเชือกใหญ่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 75 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ และประมาณ 60 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ มีเนื้อที่ประมาณ 1,709 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,068,125 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.93 % ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดฉะเชิงเทรา (แผนที่ 3.1) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

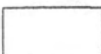

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรีและอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอรามราช อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดปทุมธานี

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพทางภูมิศาสตร์ ของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และในพื้นที่ทางตอนใต้ติดต่อกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่าน ทำให้เกิดพื้นที่ราบลุ่มภาคตะวันออกเฉียงใต้เชื่อมติดต่อกับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ถือเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากที่สุดของจังหวัด เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเรียบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานอย่างพอเพียง ส่งผลให้เป็นบริเวณที่มีการทำนามากแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากที่ราบลุ่มผืนนี้เป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อการค้าที่สำคัญของภาคตะวันออก และในระดับประเทศ

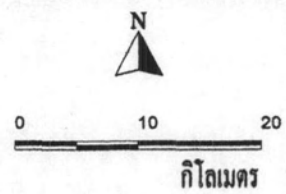

แผนที่ 3.1 เขตการปกครองของพื้นที่ด้านตะวันตกของ จังหวัดฉะเชิงเทรา

- สัญลักษณ์
- ขอบเขตตำบล
 - ขอบเขตอำเภอ
 - ขอบเขตจังหวัด

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

วิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน
ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะสภาพภูมิอากาศเป็นแบบเขตเมืองร้อน หรือ อากาศร้อนชื้นแถบเส้นศูนย์สูตร อุณหภูมิสูงเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วง เดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม ซึ่งในเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่ร้อนที่สุด สำหรับเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำที่สุด คือ เดือนธันวาคม โดยในฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ จะมีอากาศชุ่มชื้นและฝนตกตลอดฤดู ส่วนฤดูหนาวมีอากาศแห้งแล้ง ซึ่งมีฤดูแตกต่างกัน 3 ฤดูกาล คือ

(1.) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม โดยมีลมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่าน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 35-37 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 25-27 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 200-330 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชไร่นาที่มีอายุการเก็บเกี่ยวในระยะสั้นๆ

(2.) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม - กลางเดือนตุลาคม โดยมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่าน มีฝนตกหนักบางพื้นที่ อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31-33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 23-25 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 1,000-1,200 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การทำนาและปลูกไม้ผล

(3.) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม - กลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน อากาศเย็นและแห้ง อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 30-32 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20-23 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 50-100 มิลลิเมตร เป็นฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การปลูกผักสวนครัว

3.2 เขตการปกครองและประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา

3.2.1 เขตการปกครอง

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 5 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางคล้า อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และ กิ่งอำเภอกลองเชือก โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดในพื้นที่ศึกษาคือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว 499 ตารางกิโลเมตร และอำเภอที่มีพื้นที่น้อยที่สุด คือ กิ่งอำเภอกลองเชือก 127 ตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 เขตการปกครอง จำแนกเป็นรายอำเภอในพ.ศ. 2549

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	เขตการปกครอง					พื้นที่ (ตร.กม.)
	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบต.	
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	19	188	1	1	18	379
อำเภอบางคล้า	9	56	-	2	8	228
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	10	148	-	4	10	499
อำเภอบางปะกง	12	108	-	5	12	258
อำเภอบ้านโพธิ์	17	73	-	2	17	218
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน	5	32	-	-	5	127
รวม	72	605	1	14	70	1,709

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2549

3.2.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอในพื้นที่ศึกษา

3.2.2.1 อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

อำเภอเมืองฉะเชิงเทราได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอตั้งแต่พ.ศ. 2439 จากการตรวจราชการมณฑลปราจีนบุรีของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมรุพงศ์ศิริพัฒน์ ในพ.ศ. 2446 สมัยรัชกาลที่ 5 พบว่า เป็นอำเภอที่มีตำบลและหมู่บ้านมาก คือ มี 33 ตำบล 409 หมู่บ้าน มีเขตเมืองสมุทรปราการ เหลื่อมล้ำเข้ามาในเขตเมืองฉะเชิงเทรา ประมาณ 200 ไร่ ทำให้ยากแก่การปกครอง จึงมีการเสนอขอกให้เมืองสมุทรปราการทั้งหมด และเสนอให้ตั้งอำเภอขึ้นอีกอำเภอหนึ่ง คือ อำเภอสนามจันทร์ หรือที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน ตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำบางปะกง ทางทิศตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ในตำบลหน้าเมือง

อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีแม่น้ำที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติไหลผ่าน คือ แม่น้ำบางปะกง และมีลำน้ำที่เกิดจากราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เช่น คลองท่าไข่ คลองนครเนื่องเขต และคลองบางไผ่ เป็นต้น

ปัจจุบันอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 75 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 379 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ตั้งสถานที่ราชการสำคัญๆ หลายแห่ง เช่น ศาลากลางจังหวัด เป็นต้น ประกอบด้วย 19 ตำบล 188 หมู่บ้าน 44,723 หลังคาเรือน เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 18 แห่ง

3.2.2.2 อำเภอบ้านโพธิ์

อำเภอบ้านโพธิ์เดิมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ได้ประกาศจัดตั้งเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2447 โดยให้ชื่อว่า “อำเภอสนามจันทร์” ซึ่งเป็นชื่อของหมู่บ้านที่นำมาตั้งเป็นอำเภอ คือ “บ้านสนามจันทร์” มีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่าสมัยที่อำเภอนี้ยังมีท้องที่เป็นป่าอยู่ มีพระยา 3 พระองค์ได้ออกมาตั้งจันทักเสื่ออยู่ที่หนองน้ำแห่งหนึ่งราษฎรจึงเรียกหนองน้ำนั้นว่า “หนองสามพระยา” และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านสนามจันทร์” และเรียกขานกันต่อมา จนกลายเป็นสนามจันทร์ ส่วนหนองสามพระยานั้น ได้คืนเงินเป็นที่นาไปหมดแล้ว

“สนามจันทร์” ใช้เป็นชื่อเรียกอำเภอตลอดมา จนกระทั่งพ.ศ. 2475 ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า ชื่ออำเภอสนามจันทร์ ไปพ้องกับพระราชวังสนามจันทร์ที่จังหวัดนครปฐมจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอ “เขาหิน” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนชื่ออำเภอ ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2475 เนื่องจากมีวัดชื่อ วัดเขาหิน มีลักษณะเป็นเนินดินคล้ายๆ ภูเขาเล็กๆ นั่นเอง ต่อมามีการสำรวจแบ่งเขตขึ้น ปรากฏว่าวัดเขาหินอยู่ในท้องที่อำเภอบางปะกง จึงเปลี่ยนชื่ออำเภอมานี้เป็น “อำเภอบ้านโพธิ์” เนื่องจากกล่าวกันว่า เมื่อท้องที่ยังเป็นป่ามีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ที่ปากคลองบ้านโพธิ์ ซึ่งติดต่อกับบ้านสนามจันทร์สถานที่ตั้งที่ว่าอำเภอจึงเรียกว่า “บ้านโพธิ์” ปัจจุบันต้นโพธิ์ดังกล่าวได้พังลงแม่น้ำบางปะกงไปนานแล้ว พื้นที่เกือบทั้งหมดของอำเภอบ้านโพธิ์เป็นที่ราบลุ่ม บริเวณริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงมีสภาพดินเป็นดินเหนียว พื้นที่ส่วนใหญ่ทำนา และมีสวนบ้างเล็กน้อย อำเภอนี้มีแม่น้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไหลผ่าน และมีคลองที่เกิดขึ้นจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลำน้ำที่สำคัญ คือ ลำน้ำบางปะกงไหลผ่านเป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร มีคลองแยกจากแม่น้ำบางปะกงหลายสาย ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการคมนาคม การเกษตรและการบริโภค สำหรับคลองขุด คือ คลองประเวศบุรีรมย์ เป็นลำคลองสายใหญ่ที่สุดแยกจากแม่น้ำบางปะกงไปติดต่อเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นคลองที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระยาดำรงราชพลขันธ์เป็นแม่กองขุด ถือว่าเป็นการพัฒนาแหล่งปลูกข้าวและการคมนาคมครั้งสำคัญ

ปัจจุบันอำเภอบ้านโพธิ์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ห่างจากตัวเมืองฉะเชิงเทราเป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 218 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 17 ตำบล 73 หมู่บ้าน 12,027 หลังคาเรือน เทศบาลตำบล 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 17 แห่ง

3.2.2.3 อำเภอบางคล้า

อำเภอบางคล้า เดิมมีที่ว่าการตั้งอยู่ที่วัดใหม่บางคล้า ตำบลบางสวนในปัจจุบัน เหตุที่เรียกว่าอำเภอบางคล้า เนื่องจากตรงที่วัดใหม่บางคล้าเดิมเป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เรียกว่า “บ้านบางคล้า” เพราะมีต้นคล้าขึ้นอยู่เต็มสองฝั่งคลอง ตั้งแต่พ.ศ. 2444 ต่อมาทางราชการเห็นว่าที่

การอำเภอบางคล้าเดิมไม่ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของพื้นที่อำเภอบางคล้า การติดต่อราชการของราษฎร เป็นไปโดยไม่สะดวก จึงย้ายที่ทำการไปตั้ง ณ ตำบลเตาสุรา ซึ่งอยู่ห่างจากที่เดิมประมาณ 5 กิโลเมตร คือที่ตั้งที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อตำบลเตาสุราเป็นตำบลบางคล้าตามนามอำเภอ ต่อมาเมื่อประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการแบ่งเขตท้องที่อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แบ่งเขตท้องที่อำเภอบางคล้า ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแปลงยาว (อำเภอแปลงยาวในปัจจุบัน) เมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2521 และตั้งเป็นกิ่งอำเภอคลองเขื่อน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2536

ในอดีตก่อนพ.ศ. 2495 ป้ายังสมบูรณ์ ตั้งแต่บริเวณสี่แยกบางคล้าปัจจุบันขึ้นไปถึง สำโรงแปลงยาว ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นชายป่า ดินของอำเภอบางคล้ามีการตกตะกอนของสิ่งผุพังจากป่า ใหญ่ที่ถูกสายน้ำพัดพามากกลายเป็นปุ๋ยธรรมชาติเหมาะแก่การเพาะปลูกเป็นอันมาก แต่ในช่วงสอง ทศวรรษที่ผ่านมาป่าไม้ถูกทำลาย สายน้ำจึงลดบทบาทความสำคัญเหลือเพียงเป็นแหล่งน้ำจืดที่ไหล ผ่านมาในปริมาณน้อยลงเรื่อยๆ ส่งผลให้น้ำทะเลหนุนขึ้นมาแทนที่ โดยที่อำเภอบางคล้ามีสภาพดินที่ มีความอุดมสมบูรณ์ประชาชนส่วนใหญ่จึงนิยมประกอบอาชีพทำสวน เนื่องจากผลผลิตทางการ เกษตรที่ได้มีคุณภาพดี ทั้งด้านรสชาติและปริมาณ โดยเฉพาะมะม่วง หอม และมะพร้าว

ปัจจุบันอำเภอบางคล้า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดฉะเชิงเทรา ห่างจากตัวเมืองฉะเชิงเทราเป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 228 ตาราง กิโลเมตร ประกอบด้วย 9 ตำบล 56 หมู่บ้าน 13,934 หลังคาเรือน เทศบาลตำบล 2 แห่ง องค์การ บริหารส่วนตำบล 8 แห่ง

3.2.2.4 อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

เดิมอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ตั้งอยู่ที่บ้านคันสำโรง ตำบลบางขนาก มีหลวงพิศาล เกษตรสมบูรณ์ เป็นนายอำเภอคนแรก และใช้บ้านพักเป็นที่ว่าการอำเภอ และได้มีการปลูกสร้างที่ว่าการ อำเภอขึ้นครั้งแรกในพ.ศ. 2448 ที่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลบางน้ำเปรี้ยว ต่อมาในพ.ศ. 2497 ได้สร้าง ที่ว่าการอำเภอใหม่ด้วยเงินงบประมาณของรัฐ ตั้งอยู่ฝั่งเหนือของคลองแสนแสบ (คลองบางขนาก) และในปี พ.ศ. 2540 ได้สร้างที่ว่าการอำเภอใหม่อยู่ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอเดิม

จากคำบอกเล่าของคนสูงอายุ เล่าว่า อำเภอบางน้ำเปรี้ยวนี้แต่เดิม เมื่อถึงฤดูแล้งน้ำ ในคลองแห้งขอด ขุ่นข้น มีรสเปรี้ยว จึงได้ชื่อว่า “อำเภอบางน้ำเปรี้ยว” ปัจจุบันอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลบางน้ำเปรี้ยว มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 499 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 10 ตำบล 148 หมู่บ้าน 18,922 หลังคาเรือน เทศบาลตำบล 4 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 10 แห่ง

พื้นที่ของอำเภอบางน้ำเปรี้ยว แต่เดิมมีสภาพเป็นที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่ตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ตอนเหนือเป็นที่ราบลุ่มสูงกว่าตอนใต้ มีพงหญ้าและคัน โขมง เป็นที่อาศัยของช้าง และสัตว์ป่าอื่นๆ ประชาชนประกอบอาชีพทำนาอยู่แถบริมคลองเล็กน้อย สำหรับประชาชนของ อำเภอบางน้ำเปรี้ยวที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน ไร่ค้าได้พัฒนาถิ่นที่อยู่อาศัยที่เอื้ออำนวยต่อการดำรง

ชีวิตประจำวัน โดยอาศัยคลองแสนแสบที่ไหลผ่านกลางหมู่บ้าน การอุปโภคบริโภคทำให้เกิดลักษณะหมู่บ้านที่เรียกว่า “หมู่บ้านริมน้ำ” ขึ้น การปลูกสร้างบ้านเรือนมีลักษณะคล้ายหมู่บ้านภาคกลาง นอกจากนี้อำเภอบางน้ำเปรี้ยวยังมีศูนย์วัฒนธรรมอำเภออยู่ที่วัดไผ่คำด้วย

อำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำนครนายก และคลองที่ขุดขึ้น คือ คลองท่าไข่ คลอง 14 คลอง 15 คลอง 16 คลอง 17 คลอง 18 คลอง 19 คลอง 20 คลอง 21 คลองหกวา คลองพระองค์ไชยานุชิต(คลองเจ้า) และคลองบางขนาก และจากการขุดคลองบางขนากทำให้เกิดชุมชนขึ้น โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม ซึ่งได้อาศัยคลองนี้มาตั้งหลักแหล่งในอำเภอบางน้ำเปรี้ยวเป็นจำนวนมาก

3.2.2.5 อำเภอบางปะกง

มีการเริ่มตั้งที่ว่าการอำเภอขึ้นเป็นครั้งแรกที่ศาลาการเปรียญวัดบนคางคาราม ตำบลบางปะกง เมื่อ พ.ศ. 2450 ต่อมาในพ.ศ. 2451 ทางราชการเห็นว่าที่ตั้งเดิมไม่ใช่จุดศูนย์กลางการติดต่อราชการจึงย้ายมาตั้งที่ว่าการอำเภอบริเวณริมแม่น้ำบางปะกง หมู่ที่ 6 ตำบลสะอ้าน จนถึงปัจจุบันเหตุที่ใช้ชื่อว่า “บางปะกง” นั้น สันนิษฐานว่าตั้งตามชื่อของแม่น้ำบางปะกง เพราะอำเภอตั้งอยู่ตรงปากแม่น้ำบางปะกง ประชาชนได้อาศัยแม่น้ำบางปะกงในการดำรงชีวิตเป็นสำคัญ

อำเภอบางปะกง มีแม่น้ำลำคลองสำคัญ คือ แม่น้ำบางปะกง คลองลำโม่ คลองชลประทานตามโครงการพระองค์เจ้าไชยานุชิต เนื่องจากเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มทอดยาวไปถึงแนวฝั่งชายแดนด้านอ่าวไทย ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา และทำการประมง ในปัจจุบันมีการประกอบอุตสาหกรรมเข้ามาแทนที่ โดยเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม ดังนั้นบางปะกงจึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองหน้าด่านสู่ภาคตะวันออก หรือเรียกว่า “ประตูทองของภาคตะวันออก” เมื่อเข้าสู่บางปะกงตามเส้นทางถนนหลวงสายบางนา-ตราด จะเห็นรูปสัญลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นรูปเสาสวยงามทางด้านซ้ายมือบริเวณเชิงสะพานลอยบางปะกง นั่นคือสัญลักษณ์ “กุญแจเมือง”

ในปัจจุบันอำเภอบางปะกง เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมเวดโกรว์ และนิคมอุตสาหกรรมบางปะกง จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ประกอบธุรกิจผลิตผลผลิตส่งออกต่างประเทศ มีจำนวนมากกว่า 300 แห่ง ทำให้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติเดิมไปด้วยป่าจาก ป่าชายเลนนั้นเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆดังกล่าวแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าบางปะกง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุด โดยสามารถผลิตได้ร้อยละ 45 ของการผลิตทั้งประเทศ ผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย โรงไฟฟ้า 2 ประเภท คือ โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน 4 เครื่อง และโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วม 4 เครื่อง โรงไฟฟ้าบางปะกงตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลท่าข้าม ในพื้นที่ 1,050 ไร่ โรงไฟฟ้าแห่งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2527 ปัจจุบันอำเภอบางปะกง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ห่างจากตัวเมืองฉะเชิงเทราเป็น

ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 258 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 12 ตำบล 108 หมู่บ้าน 30,551 หลังคาเรือน เทศบาลตำบล 5 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง

3.2.2.6 กิ่งอำเภอคลองเขื่อน

เดิมกิ่งอำเภอคลองเขื่อนอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบางคล้า ต่อมาในวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ปัจจุบันที่ว่าการกิ่งอำเภอคลองเขื่อน ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองเขื่อน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 127 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 5 ตำบล 32 หมู่บ้าน 3,413 หลังคาเรือน และองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง

กิ่งอำเภอคลองเขื่อน มีชื่อเสียงเรื่องดินดีโดยเฉพาะดินจากตำบลบางตลาด ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าออกทางการเกษตรมาเป็นเวลานานนับ 40-50 ปีแล้ว ประกอบกับกิ่งอำเภอคลองเขื่อน มีสภาพแวดล้อมที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จังหวัดฉะเชิงเทราจึงมีนโยบายไม่ให้เกิดพื้นที่กิ่งอำเภอคลองเขื่อนเป็นแหล่งอุตสาหกรรม กิ่งอำเภอคลองเขื่อน มีแม่น้ำบางปะกงและคลองชลประทานไหลผ่าน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ประโยชน์จากการก่อสร้างเขื่อนทดน้ำบางปะกง จะส่งผลให้พื้นที่ในเขตกิ่งอำเภอคลองเขื่อนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์เลื้อยน้ำจืด และสถานีวิจัยประมงขนาดใหญ่ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคที่สำคัญ

3.3 โครงสร้างพื้นฐาน

3.3.1 การคมนาคมและขนส่ง

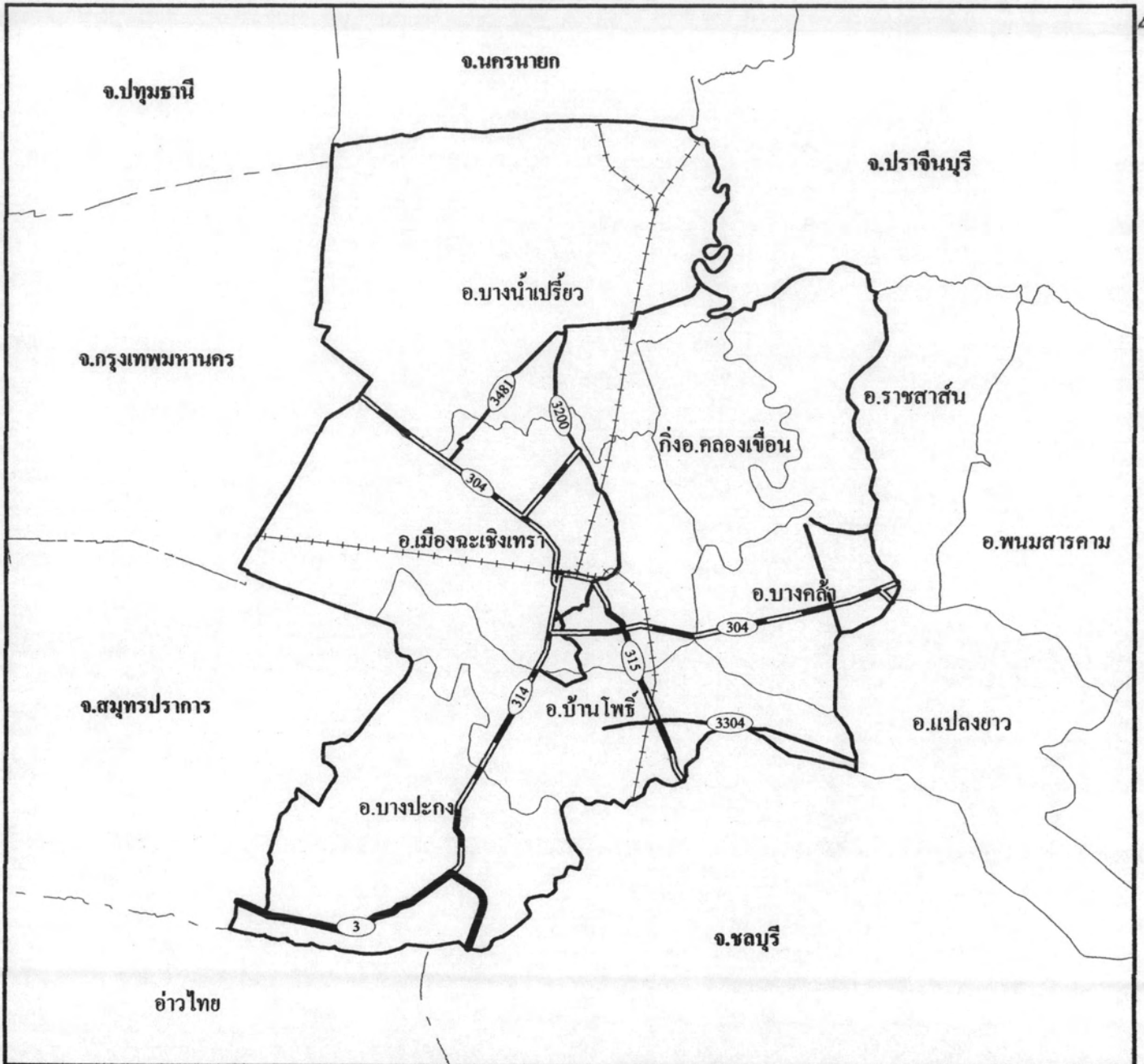
ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆ และติดต่อกับอำเภอต่างๆ ภายในจังหวัดได้โดยสะดวกที่สำคัญ คือ

3.3.1.1 การคมนาคมทางบก แบ่งเป็นทางถนนและทางรถไฟ

(1) ทางถนน พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีถนนที่ก่อสร้างแล้วเสร็จส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานทางหลวงชนบท กรมทางหลวงชนบท ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง และเป็นถนนลูกรังบางส่วน สามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงที่สำคัญได้ และนับเป็นการคมนาคมขนส่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากสะดวกรวดเร็วและเสียค่าขนส่งไม่สูงนัก ทางหลวงที่สำคัญในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา (แผนที่ 3.2) มีดังนี้ คือ

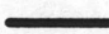

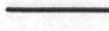
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เริ่มจากสถานีขนส่งเอกมัยผ่านสมุทรปราการ ถึงฉะเชิงเทรา ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นเส้นทางสายหลักของการเดินทางสู่ภาคตะวันออก มี 10 ช่องทางการจราจร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 7 มอเตอร์เวย์ (กรุงเทพฯ-ชลบุรี) เป็นทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองเชื่อมติดต่อกับถนนพระราม9 ถนนวงแหวนฝั่งตะวันออก ทอดผ่านสนามบินสุวรรณภูมิ

แผนที่ 3.2 โครงข่ายคมนาคมของพื้นที่ด้านตะวันตกของ จ.ฉะเชิงเทรา

สัญลักษณ์

- ทางหลวงแผ่นดินระดับภูมิภาค
- ทางหลวงแผ่นดินสายประธาน
- ทางหลวงแผ่นดินระดับจังหวัด

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน
ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตก
ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัดผ่านพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ตอนในของจังหวัดชลบุรี จนบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 มี 4 ช่องทางการจราจร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 (ถนนสุวินทวงศ์) เป็นทางหลวงแผ่นดินเชื่อมโยงจากกรุงเทพมหานครผ่านจังหวัดฉะเชิงเทราที่ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางคล้า และอำเภอนมสามัคคี ไปอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นทางหลวงแผ่นดินที่มีบทบาทสำคัญที่ทอดผ่านพื้นที่ตอนในของพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก ตอนเหนือในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา และเชื่อมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3259 และติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี มี 4 ช่องทางการจราจร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 314 (ฉะเชิงเทรา-บางปะกง) เป็นทางหลวงท้องถิ่นที่เชื่อมโยงในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างอำเภอเมืองฉะเชิงเทรากับอำเภอบางปะกง และเชื่อมโยงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 (บางนา-ตราด) มี 4 ช่องทางการจราจร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 (ฉะเชิงเทรา-ชลบุรี) เป็นทางหลวงแผ่นดินระหว่างจังหวัดที่เชื่อมโยง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ทอดผ่านอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอนิคม และวกเข้าสู่อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี มี 4 ช่องทางการจราจร

สำหรับทางหลวงจังหวัด ในเขตพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราที่สำคัญคือ

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3121 จากอำเภอบางคล้าตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ที่ตำบลเสม็ดเหนือไปถึงอำเภอแปลงยาว

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3200 จากอำเภอเมืองไปอำเภอบางน้ำเปรี้ยว

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3304 จากอำเภอบ้านโพธิ์ไปอำเภอแปลงยาว

- ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3481 จากอำเภอเมืองฉะเชิงเทราตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ไปอำเภอบางน้ำเปรี้ยว

ซึ่งเส้นทางหลวงแต่ละเส้นจะมีปริมาณการจราจร หนาแน่นแตกต่างกันไป ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ดังตารางที่ 3.2 ที่แสดงปริมาณรถที่ใช้เส้นทางหลวงภายในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่ข้างเคียง ทำให้ทราบว่าทางหลวงแผ่นดินที่มีความสำคัญของพื้นที่ศึกษา เมื่อพิจารณาจากปริมาณรถที่ใช้เส้นทาง พบว่า ทางหลวงแผ่นดินที่มีปริมาณรถมากที่สุดคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 314 รองลงมาคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 สำหรับทางหลวงจังหวัดที่มีปริมาณรถมากที่สุด คือ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3481 รองลงมาคือทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3121 และเมื่อพิจารณาประเภทรถที่ใช้เส้นทางในพื้นที่ศึกษามากที่สุด พบว่า รถยนต์ มีปริมาณมากที่สุด รองลงมา คือ รถบรรทุกขนาดเล็ก และรถบรรทุกขนาดใหญ่ ตามลำดับ ซึ่งรถยนต์ส่วนใหญ่ที่ใช้เส้นทางคมนาคมในถนนส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนตัวใช้เพื่อเดินทางมาทำงานในพื้นที่

ตารางที่ 3.2 ปริมาณการจราจร บนทางหลวง ปีพ.ศ. 2545

หมายเลข ทางหลวง	ปริมาณการจราจรตลอดวันต่อปี ตามประเภทรถยนต์								
	รถยนต์นั่ง	รถโดยสาร (เล็ก)	รถโดยสาร (กลาง)	รถโดยสาร (ใหญ่)	รถบรรทุก (เล็ก)	รถบรรทุก (กลาง)	รถบรรทุก (ใหญ่)	พ่วง	รวม
3	2,566	420	352	403	1,704	1,369	1,892	603	9,309
7	7,192	79	19	203	3,700	1,298	1,771	140	14,402
304	8,481	421	82	373	3,777	1,239	1,458	503	16,334
314	6,729	1,059	983	1,004	5,468	1,409	2,721	707	20,080
315	5,040	139	1,463	879	2,511	674	683	287	11,676
3121	4,736	149	32	140	1,338	365	259	3	7,022
3200	2,744	154	12	113	1,127	709	817	331	6,007
3304	872	80	40	3	484	481	191	49	2,200
3481	5,589	615	224	474	1,926	1,559	1,620	456	12,463
รวม	43,949	3,116	3,207	3,592	22,035	9,103	11,412	3,079	99,493

ที่มา: สำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง, 2545

ศึกษาและ เดินทางออกไปทำงานยังพื้นที่ข้างเคียง อันได้แก่นิคมอุตสาหกรรมในย่านบางปะกง-สมุทรปราการ สำหรับรถบรรทุกส่วนใหญ่จะเป็นรถบรรทุกผลิตทางการเกษตร อันได้แก่ ข้าว ไม้ผล สุกร เป็นต้น

(2.) ทางรถไฟ เป็นการคมนาคมขนส่งอีกทางหนึ่งในปัจจุบันยังใช้กันอยู่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา (แผนที่ 3.2) โดยมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ผ่าน 3 สาย คือ

- เส้นทางรถไฟ กรุงเทพฯ ถึง อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
- เส้นทางชุมทางฉะเชิงเทรา ถึง มาบตาพุด จังหวัดระยอง และท่าเรือแหลมฉบัง

จังหวัดชลบุรี

- เส้นทางแยกจากสถานีคลองสิบเก้า ถึงชุมทางแก่งคอยในเส้นทางสายตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยมีรถไฟขบวนโดยสารผ่านขึ้นและลง วันละ 34 เที่ยว รถไฟขบวนสินค้าขึ้นและลง วันละ 40 ขบวน เพื่อขนส่งสินค้าจากย่านไอซีดี ลาดกระบัง (สถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง : ICD Inland Container Depot) ไปยังท่าเรือแหลมฉบังและมาบตาพุด ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าบรรจุตู้คอนเทนเนอร์ น้ำมัน และก๊าซจากคลังก๊าซที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ระยะทางรถไฟจากชุมทางฉะเชิงเทราถึงกรุงเทพมหานคร มีระยะทาง 61 นอกจากนี้การรถไฟแห่งประเทศไทยยังได้เปิดบริการรถชานเมืองปรับอากาศขึ้นและลงจากชุมทางฉะเชิงเทราถึงกรุงเทพมหานคร

3.3.1.2 ทางน้ำ ในอดีตการคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นวิธีการดั้งเดิมที่สะดวกและใช้ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีแม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านตั้งแต่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว ถึงอำเภอลองเขื่อน อำเภอ บางคล้า อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง ประกอบกับ ลำคลองที่ขุดขึ้นและลำน้ำธรรมชาติ จึงสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันการคมนาคมทางน้ำลดความสำคัญลง และมีผู้ใช้บริการไม่มากนัก แม้ว่าค่าใช้จ่ายในการขนส่งค่อนข้างต่ำ แต่ก็ล่าช้าและเสียเวลาในการขนถ่ายสินค้าหลายครั้ง อย่างไรก็ตามการขนส่งทางน้ำก็ยังมีประโยชน์อย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท ชุมชนที่อยู่ริมน้ำบางปะกง ใช้เพื่อเป็นเส้นทางขนส่งสินค้า เกษตร และสินค้าที่มีน้ำหนัก เช่น ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพด จากไซโลบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง ไปด้วยรถเรือสินค้าขนาดใหญ่ที่เกาะสีชัง เพื่อส่งเป็นสินค้าออกไปยังต่างประเทศ ในขณะที่มีการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรีและ มาบตาพุด จังหวัดระยอง การขนส่งสินค้าทางน้ำเพื่อการส่งออกจากไซโลบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง จะสามารถใช้บริการจากท่าเรือน้ำลึกทั้ง 2 แห่งได้โดยตรง นอกจากนี้ยังใช้เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งปัจจุบันได้รับการ สนองตอบจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

สำหรับการคมนาคมทางน้ำ ที่ใช้ติดต่อระหว่างจังหวัดฉะเชิงเทรากับ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ จะอาศัยคลองสำคัญๆ เช่น คลองสำโรง คลองแสนแสบ คลองท่าไข่ คลองบางขนาก และคลองประเวศบุรีรมย์ นอกจากนี้การคมนาคมทางน้ำภายในจังหวัด การเดินทางโดยเรือหรือการติดต่อธุรกิจก็ยังนิยมอาศัยเรือเป็นพาหนะในการข้ามฝั่งไปมาหาสู่กันตาม แม่น้ำบางปะกง และลำคลองสายสำคัญ ดังกล่าว

3.3.2 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

3.3.2.1 สาธารณูปโภค

(1.) การไฟฟ้า โดยในปีงบประมาณ 2548 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 2,160.772 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง และมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 106,792 ราย ในจำนวนนี้เป็นผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทสถานธุรกิจและอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ 1,912.967 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง รองลงมาได้แก่ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่อยู่อาศัย 198.621 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง ประเภทสถานที่ราชการและสาธารณะ 35.737 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง และประเภทอื่นๆ 13.447 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง ตามลำดับ

สำหรับอำเภอที่มีการใช้กระแสไฟฟ้ามากที่สุด คือ อำเภอบางปะกง มีการใช้กระแสไฟฟ้าทั้งสิ้น 1,208.949 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง รองลงมาคือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีการใช้กระแสไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 606.425 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง อำเภอบ้านโพธิ์มีการใช้กระแสไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 133.961 ล้านกิโลวัตต์/ชั่วโมง อำเภอบางคล้ามีการใช้กระแสไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 108.222 ล้าน

กิโวลต์/ชั่วโมง อำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีการใช้กระแสไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 97.911 ล้านกิโวลต์/ชั่วโมง และกิ่งอำเภอคลองเขื่อนมีการใช้กระแสไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 5.304 ล้านกิโวลต์/ชั่วโมง โดยภาพรวมจะเห็นว่า ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทสถานธุรกิจและอุตสาหกรรมมีการใช้ไฟฟ้ามากที่สุด รองลงมา คือ ประเภทที่อยู่อาศัย ประเภทสถานที่ราชการและสาธารณะ และประเภทอื่นๆ ตามลำดับ ยกเว้น กิ่งอำเภอคลองเขื่อนที่ผู้ใช้กระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่คือ ผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่อยู่อาศัย อาจเนื่องมาจาก นโยบายของทางจังหวัดที่ไม่ต้องการให้เขตพื้นที่กิ่งอำเภอคลองเขื่อนเป็นแหล่งอุตสาหกรรม จึงส่งผลให้ปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่มาจากที่อยู่อาศัยเป็นหลัก (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า จำแนกตามประเภทผู้ใช้ เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวน ผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)	การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (ล้านกิโวลต์/ชั่วโมง)				
		รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจและ อุตสาหกรรม	สถานที่ราชการ และสาธารณะ	อื่นๆ
เมืองฉะเชิงเทรา	44,970	606.425	88.868	487.603	24.279	5.675
บางคล้า	13,574	108.222	18.424	85.807	3.389	0.602
บางน้ำเปรี้ยว	14,424	97.911	24.410	71.231	1.923	0.347
บางปะกง	25,247	1,208.949	52.012	1,147.351	3.644	5.942
บ้านโพธิ์	6,421	133.961	12.270	118.686	2.157	0.848
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน	2,156	5.304	2.697	2.289	0.345	0.033
รวม	10,679.2	2,160.772	198.621	1,912.967	35.737	13.447

ที่มา: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2549

(2.) การประปา ในพ.ศ. 2546 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีกำลังการผลิตทั้งสิ้น 31,098,000 ลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้ 18,770,565 ลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ 12,544,950 ลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำที่จ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์และรั่วไหล 5,840,773 ลูกบาศก์เมตร มีปริมาณที่ใช้ในระบบ 384,842 ลูกบาศก์เมตร และมีจำนวนผู้ใช้น้ำ 31,785 ราย

อำเภอที่มีผู้ใช้ปริมาณน้ำมากที่สุด คือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีผู้ใช้น้ำ 15,436 ราย ปริมาณน้ำที่จำหน่ายให้แก่ผู้ใช้ 5,283,305 ลูกบาศก์เมตร รองลงมา คือ อำเภอบางปะกง และอำเภอ บางคล้า ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกำลังการผลิต ปริมาณน้ำที่ผลิตได้ และปริมาณน้ำที่จำหน่ายแก่ผู้ใช้ พบว่า กำลังการผลิตและปริมาณน้ำที่ผลิตได้ยังมีเพียงพอกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยในเดือนธันวาคม 2548 มีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 40,527 ราย ปริมาณน้ำผลิต 1,868,161 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำจำหน่าย 1,571,845 ลูกบาศก์เมตร (สรุปทั้งปี) โดยได้แสดงกำลังการผลิตและปริมาณจำหน่ายในเดือนมกราคม 2549 (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 กำลังการผลิตและปริมาณการจ่ายน้ำของการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดฉะเชิงเทรา
ณ เดือนมกราคม 2549 (สรุปรายเดือน)

สำนักงานประปา	ปริมาณน้ำที่ ผลิต (ลบ.ม.)	ปริมาณน้ำ จำหน่าย (ลบ.ม.)	จำนวนผู้ใช้น้ำ (ราย)	พื้นที่จ่ายน้ำ (ตร.กม.)
1. ฉะเชิงเทรา	774,152	603,385	17,921	130
2. บางคล้า	353,579	237,565	9,991	70
3. บางปะกง	740,433	730,895	12,615	220
รวม	1,868,164	1,571,845	40,527	420

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค, 2549

(3.) การไปรษณีย์โทรเลข ในปีงบประมาณ 2548 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีทำการไปรษณีย์จำนวน 8 แห่ง กระจายอยู่ตามอำเภอที่มีประชากรหนาแน่น แยกการให้บริการตามประเภทการรับฝาก ดังนี้ ประเภทไปรษณีย์ภัณฑ์ธรรมดา 3,902,028 ราย ประเภทพัสดุไปรษณีย์ 28,032 ราย ประเภทบริการพิเศษ 594,261 ราย และ โทรเลข 8,672 ราย (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 สถิติรับฝากบริการไปรษณีย์ภัณฑ์ และ โทรเลข จำแนกเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548

อำเภอ / กิ่งอำเภอ	จำนวนที่ทำการไปรษณีย์	บริการไปรษณีย์ (รับฝาก)			
		ไปรษณีย์ภัณฑ์ ธรรมดา	พัสดุไปรษณีย์	บริการพิเศษ	โทรเลข (รับฝาก)
เมืองฉะเชิงเทรา	2	1,719,898	10,644	315,278	7,891
บางคล้า	1	234,163	1,845	45,218	3
บางน้ำเปรี้ยว	2	164,077	1,413	28,534	6
บางปะกง	2	1,650,669	12,052	188,666	764
บ้านโพธิ์	1	133,221	2,079	16,565	8
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน	-	-	-	-	-
รวม	8	3,902,028	28,032	594,261	8,672

ที่มา: บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด, 2549

หมายเหตุ: ไม่รวมที่ทำการไปรษณีย์อนุญาต

(4.) การจัดการขยะมูลฝอย

จากการศึกษาข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยมีอัตราที่สูงขึ้นทุกๆ ปี เมื่อเปรียบเทียบกับในระดับภูมิภาค พบว่าจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีปริมาณขยะมากเป็นที่สอง ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกรองจาก

จังหวัดชลบุรี โดยที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีปริมาณขยะเท่ากับ 379.1 ตันต่อวัน และขยะส่วนใหญ่เป็นขยะที่เกิดจากเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา

ปัญหาของการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา คือสถานที่กำจัดขยะมีไม่พอเพียงต่อปริมาณขยะที่ทิ้งในแต่ละวัน เนื่องจากขาดงบประมาณ โดยที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสถานที่ฝังกลบขยะเพียง 2 แห่งเท่านั้น และมีสถานที่สำหรับขนถ่ายอีก 1 แห่งอยู่ในเขตเทศบาล ได้แก่

- สถานที่ขนถ่ายขยะของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง
- สถานที่ฝังกลบของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะขนุน

อำเภอพนมสารคาม

- สถานที่ฝังกลบของเทศบาลตำบลบางคล้า ตั้งอยู่ที่ ถนนฤทธิ์ประสาธ ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า

(5.) ระบบบำบัดน้ำเสีย

ปัญหาน้ำเสียที่เกิดขึ้นในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ร้อยละ 70 ของปริมาณน้ำเสียที่ถูกระบายลงแม่น้ำลำคลองเกิดจากชุมชน และอีกร้อยละ 30 เป็นน้ำเสียถูกปล่อยออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งความหนาแน่นของประชากร จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนสารเคมีตกค้างจากภาคการเกษตรที่เพิ่มขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาน้ำเสีย นอกเหนือจากการขาดสำนึกของประชาชนและผู้ประกอบการ ในการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

ข้อจำกัดของระบบการกำจัดน้ำเสียของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา คือในขณะนี้ มีเพียงที่เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราแห่งเดียวเท่านั้น ที่มีระบบการกำจัดน้ำเสีย ส่วนอีกแห่งเป็นความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางคล้า ได้มีการจัดซื้อที่ดินแล้ว รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการเสร็จแล้ว แต่ไม่สามารถสร้างได้เนื่องจากการขาดงบประมาณในการก่อสร้าง

สถานที่กำจัดน้ำเสียที่มีอยู่แล้วและที่ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ได้แก่

- ระบบกำจัดน้ำเสียแบบคลองวนเวียนของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ที่ถนนประชาสรรค์ ซอย 3 ตำบลโสธร อำเภอเมือง

- ระบบกำจัดน้ำเสียของเทศบาลตำบลบางคล้า (ศึกษาความเป็นไปได้แล้วเสร็จแต่ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างเนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน) คาดว่าจะตั้งอยู่ที่ ถนนมิชชังอุทิศ ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า

3.3.2.2 สาธารณูปการ

(1.) การศึกษา

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสถาบันการศึกษาทุกระดับชั้น ตั้งแต่ในระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 235 แห่ง จำแนกได้ดังนี้ การศึกษา

ระดับอนุบาล-ประถมศึกษา มีจำนวน 209 แห่ง การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 25 แห่ง และ การศึกษาระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ในระดับการศึกษาตั้งแต่ก่อนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาและปวช./ปวส. มีจำนวน ห้องเรียนรวมทั้งสิ้น 2,944 ห้อง มีครูจำนวน 3,935 คน มีนักเรียนจำนวน 79,142 คน มีอัตราส่วน นักเรียนต่อครูเท่ากับ 19: 1 มีอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียนเท่ากับ 23: 1

(2.) การสาธารณสุข

ในปีงบประมาณ 2548 มีจำนวนสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในพื้นที่ ศึกษาจำแนกตามประเภทได้ดังนี้

- โรงพยาบาลรัฐบาล	5	แห่ง
- โรงพยาบาลเอกชน	2	แห่ง
- สถานีอนามัย	76	แห่ง
- คลินิกทุกประเภท	120	แห่ง

(3.) การศาสนา

ประชากรในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนร้อยละ 81 นับถือ ศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 17 ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอบางน้ำเปรี้ยว และนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 2 โดยมีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา ดังนี้ คือ มีวัดจำนวน 159 แห่ง มีสำนักสงฆ์จำนวน 1 แห่ง มีพระภิกษุจำนวน 2,704 รูป มีสามเณรจำนวน 516 คน มี มัสยิดจำนวน 61 แห่ง มีโบสถ์คริสต์จำนวน 6 แห่ง

3.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.4.1 ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย แหล่งน้ำทางธรรมชาติ 2 ประเภท คือ

3.4.1.1 ทรัพยากรแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วยแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำจากการพัฒนา โดยแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือแม่น้ำ ลำคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำ ส่วนแหล่งน้ำจากการพัฒนา ได้แก่ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งน้ำเพื่อ การชลประทาน และแหล่งน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

(1.) แหล่งน้ำธรรมชาติ (แผนที่ 3.3)

(1.1) แม่น้ำบางปะกง เกิดจากแม่น้ำหनुมานและแม่น้ำพระปรองบรจบกัน ในจังหวัด ปราจีนบุรี (ช่วงที่ไหลผ่านในจังหวัดปราจีนบุรีเรียกว่า แม่น้ำปราจีนบุรี) ไหลมาทางทิศตะวันตกแล้ว วกลงทางใต้ มีแม่น้ำนครนายกมาบรรจบทางฝั่งขวา เป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัด ฉะเชิงเทรา ช่วงนี้เรียกว่า แม่น้ำบางปะกง จากนั้นจึงไหลลงสู่ทะเลระหว่างตำบลบางปะกง

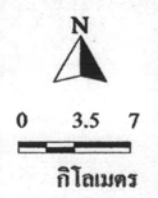

แผนที่ 3.3 เส้นทางลำน้ำของพื้นที่ด้านตะวันตกของ จังหวัดฉะเชิงเทรา

สัญลักษณ์ — คลอง
 □ เขื่อนน้ำบางปะกง

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน
ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตก
ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลหนองคำทร อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร

(1.2) คลองสายย่อย เช่น คลองสำโรง คลองทำไข่ คลองบางขนาก คลองหลวงแพ่ง ฯลฯ ซึ่งเป็นคลองที่เชื่อมโยงกับคลองในกรุงเทพมหานคร

(1.3) พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำบางปะกงมีจุดเริ่มต้นที่บริเวณแม่น้ำนครนายกและแม่น้ำปราจีนบุรีมาบรรจบกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราและไหลลงอ่าวไทยระหว่างอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีความยาวตลอดลำน้ำ 120 กิโลเมตร

(1.4) คลองแสนแสบหรือคลองบางขนาก เริ่มจากคลองมหานครแล้วผ่านเขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก แล้วไปบรรจบกับคลองบางขนากที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว คลองนี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ตลอดปี

(1.5) คลองสิบเอ็ด เริ่มต้นจากคลองระหว่างตำบลคอนจิมพลีและอำเภอบางน้ำเปรี้ยว เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

(1.6) คลองประเวศบุรีรมย์ เกิดจากแหล่งน้ำเจ้าพระยาในเขตพระโขนง ไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกงฝั่งเหนือ ที่อำเภอบ้านโพธิ์ เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

(2.) แหล่งน้ำจากการพัฒนา

โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามี 5 โครงการ ดังนี้

- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์ไชยานุชิต
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบางพลวง
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนบางปะกง
- โครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

3.4.1.2 แหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาล ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำใต้ดินมาก แต่คุณภาพน้ำใต้ดินส่วนใหญ่มีสภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค หรือการเกษตร เนื่องจากน้ำมีความเค็มหรือไม่ก็เป็นน้ำกร่อย พื้นที่ที่พอจะนำน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ได้บ้าง จากข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีบ่อน้ำบาดาลจำนวนทั้งสิ้น 440 บ่อ ซึ่งเป็นบ่อน้ำบาดาลที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคจำนวน 374 บ่อและเป็นบ่อน้ำบาดาลที่ไม่ได้จำนวน 66 บ่อ สำหรับอำเภอที่มีการขุดลอกเจาะบ่อน้ำบาดาลมากที่สุด คือ อำเภอบางปะกงจำนวน 117 บ่อ รองลงมาคือ อำเภอบางคล้า จำนวน 113 บ่อ อำเภอที่มีบ่อน้ำบาดาลน้อยที่สุดคือ กิ่งอำเภอคลองเขื่อนจำนวน 9 บ่อ ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 จำนวนบ่อน้ำบาดาลภายในพื้นที่ศึกษา แยกเป็นรายอำเภอ

อำเภอ	บ่อน้ำบาดาล		
	จำนวน(บ่อ)	อุปโภคบริโภค(บ่อ)	บ่อที่ใช้น้ำไม่ได้(บ่อ)
เมืองระยอง	46	45	1
บ้านโพธิ์	111	111	0
บางปะกง	117	81	36
บางคล้า	113	94	19
บางน้ำเปรี้ยว	44	34	10
กิ่งอำเภอดงเคี่ยน	9	9	0
รวม	440	374	66

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดระยอง สามารถแบ่งความต้องการน้ำได้เป็น 7 ประการ คือ (1) ความต้องการน้ำด้านการชลประทาน (2) ความต้องการน้ำอุปโภคบริโภค (3) ความต้องการน้ำด้านการอุตสาหกรรม (4) ความต้องการน้ำด้านการปศุสัตว์ (5) ความต้องการน้ำด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (6) ความต้องการน้ำด้านการท่องเที่ยว และ (7) ความต้องการน้ำเพื่อการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ทำนน้ำและผลักดันน้ำเค็ม โดยความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานเป็นความต้องการหลักของพื้นที่ ซึ่งในเขตพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดระยองมีโครงการชลประทานขนาดใหญ่จำนวน 5 โครงการ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้ โครงการ ส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์ไชยานุชิต โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบางพลวง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนบางปะกง และโครงการชลประทานระยอง โดยปริมาณน้ำต้นทุนที่สามารถกักเก็บและส่งน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ ของโครงการนั้นได้มาจาก ปริมาณน้ำฝนที่ตกในเขตพื้นที่โครงการฯ ในช่วงฤดูฝน ปริมาณน้ำที่ไหลบ่ามาทางด้านเหนือของโครงการฯ ปริมาณน้ำที่รับเข้าจากแม่น้ำบางปะกงตามอาคารชลประทานต่างๆ ในช่วงที่น้ำมีสภาพจืด และปริมาณน้ำที่ส่งมาจากเขื่อนเจ้าพระยาและเขื่อนป่าสัก ในด้านของความต้องการน้ำเพื่อการรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ทำนน้ำและผลักดันน้ำเค็มนั้น จากโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขผลกระทบด้าน ชลศาสตร์และการกัดเซาะตลิ่งอันเนื่องมาจากเขื่อนทดน้ำบางปะกง ทางกรมชลประทาน(2545) ได้สรุปว่าจะต้องใช้น้ำที่ได้รับการจัดสรรมาจากอ่างเก็บน้ำตอนบนประมาณ 130 ล้านลูกบาศก์เมตร ในช่วงฤดูแล้ง เพื่อควบคุมการรุกตัวของน้ำเค็มถึงเดือนกุมภาพันธ์ไว้ที่ ต.บางกระเจ็ด อ.บางคล้า จ.ระยอง จึงจะมีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์มากที่สุด

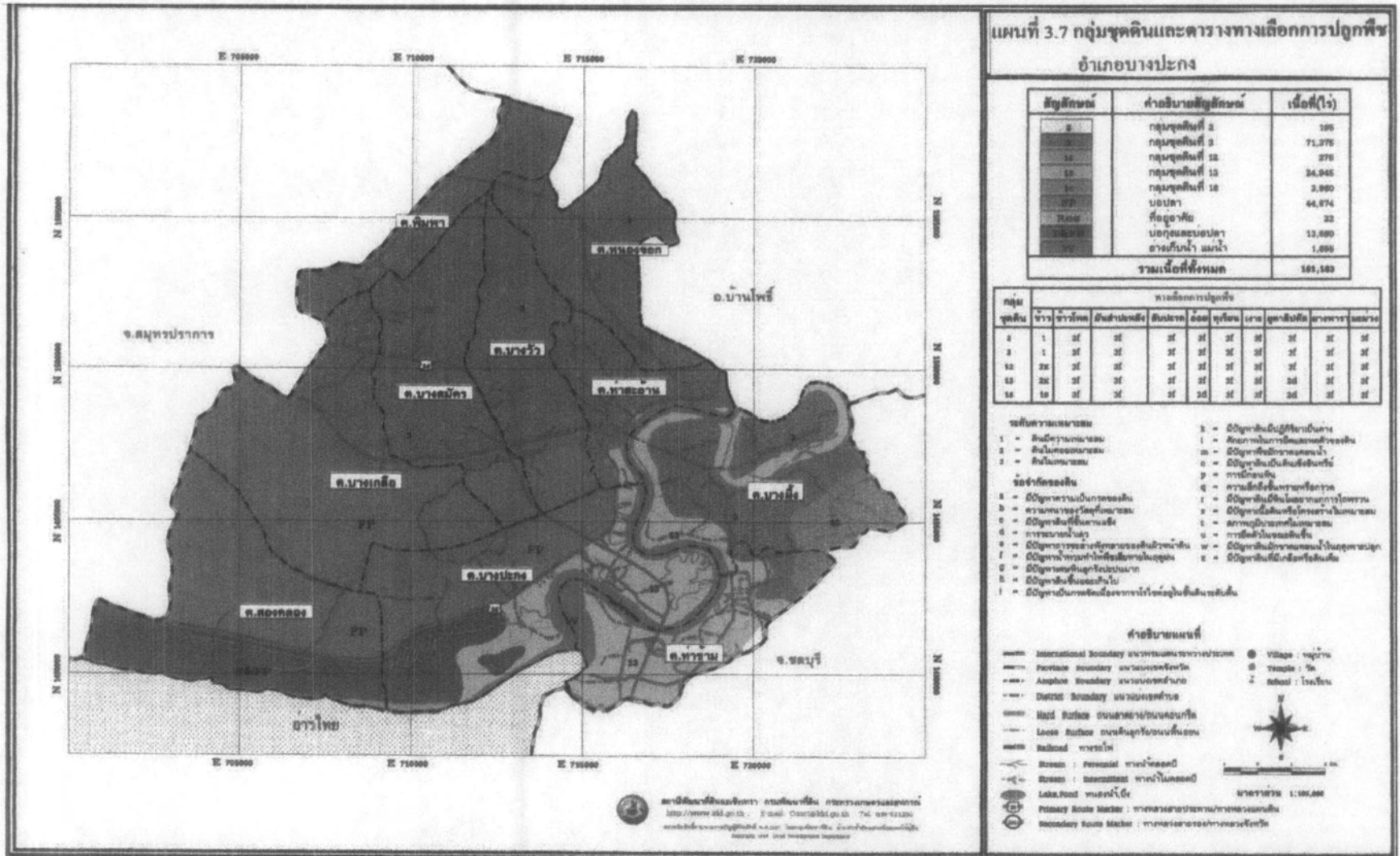
3.4.2 ทรัพยากรดิน ทรัพยากรดินในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว ซึ่งพบในบริเวณที่ราบลุ่มหรือราบเรียบ เกิดจากตะกอนน้ำกร่อย มีลักษณะเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว มักประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วมในฤดูฝน เนื่องจากการระบายน้ำไม่ทัน แต่ในบางพื้นที่เป็นดินเหนียวปนกรวด หรือลูกรัง ซึ่งเป็นดินตื้นเกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ มีการระบายน้ำดี นอกจากนี้บางแห่งยังเป็นพื้นที่ป่าชายเลนลักษณะเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแข็งเป็นดินเลน ซึ่งเป็นที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางแห่งถูกเปลี่ยนแปลงสภาพจากป่าชายเลนเป็นบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา หรือทำนาเกลือ พบในอำเภอบางปะกง

เมื่อแบ่งลักษณะดินในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามความเหมาะสมในการปลูกพืชได้ดังนี้

1.) เขตทำนา ได้แก่ พื้นที่ราบ ซึ่งลักษณะเป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง-สูง เหมาะในการทำนาและยกร่องปลูกพืชผักและไม้ผล พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบ้านโพธิ์ บางส่วนของอำเภอบางปะกง อำเภอบางคล้า และกิ่งอำเภอคลองเขื่อน

2.) เขตปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น ได้แก่ พื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งแม่น้ำบางปะกง เหมาะสำหรับการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น ลักษณะเป็นชุดดินตะกอน มีการทับถมของอินทรีย์วัตถุค่อนข้างสูง อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางคล้า และกิ่งอำเภอคลองเขื่อน

จะเห็นได้ว่าทรัพยากรดินในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำบางปะกง ส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก และพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำบางปะกงส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืชสวน ได้แก่ มะม่วง อ้อยข้าวโพด มะพร้าว มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากแผนที่กลุ่มชุดดินและตารางทางเลือกการปลูกพืช รายอำเภอ ที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำขึ้น เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ (แผนที่ 3.4-3.9)

แผนที่ 3.7 กลุ่มจุดดินและตารางทางเพื่อการปลูกพืช
อำเภอบางปะกง

สัญลักษณ์	คำอธิบายสัญลักษณ์	เนื้อที่(ไร่)
1	กลุ่มจุดดินที่ 1	195
2	กลุ่มจุดดินที่ 2	71,375
3	กลุ่มจุดดินที่ 3	275
12	กลุ่มจุดดินที่ 12	24,945
13	กลุ่มจุดดินที่ 13	2,800
14	บ่อปลา	44,074
15	ที่อยู่อาศัย	22
16	บ่อกลุ่มและบ่อปลา	12,880
17	ชายฝั่งน้ำ แม่น้ำ	1,059
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		161,540

กลุ่มจุดดิน	ทางเพื่อการปลูกพืช											
	ขาว	ขาวดำ	มันสำปะหลัง	มันปลาทู	ถั่วลิสง	ทุเรียน	ยาง	ยูคา-มันทีล	ยางพารา	แตงกวา	อื่นๆ	
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
12	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
13	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
14	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	

- สัญลักษณ์ความหมาย**
- 1 = ดินมีความเหมาะสม
 - 2 = ดินไม่เหมาะสม
 - 3 = ดินไม่เหมาะสม
- ข้อจำกัดของดิน**
- a = ดินที่ขาดธาตุโพแทสเซียม
 - b = ความเค็มของดิน
 - c = ดินที่ขาดธาตุไนโตรเจน
 - d = การขาดน้ำ
 - e = ดินที่ขาดธาตุฟอสฟอรัส
 - f = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - g = ดินที่ขาดธาตุกำมะถัน
 - h = ดินที่ขาดธาตุเหล็ก
 - i = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - j = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - k = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - l = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - m = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - n = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - o = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - p = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - q = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - r = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - s = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - t = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - u = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - v = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - w = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - x = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
- สัญลักษณ์ความหมาย**
- 1 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 2 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 3 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 4 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 5 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 6 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 7 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 8 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 9 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 10 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 11 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี
 - 12 = ดินที่ขาดธาตุสังกะสี

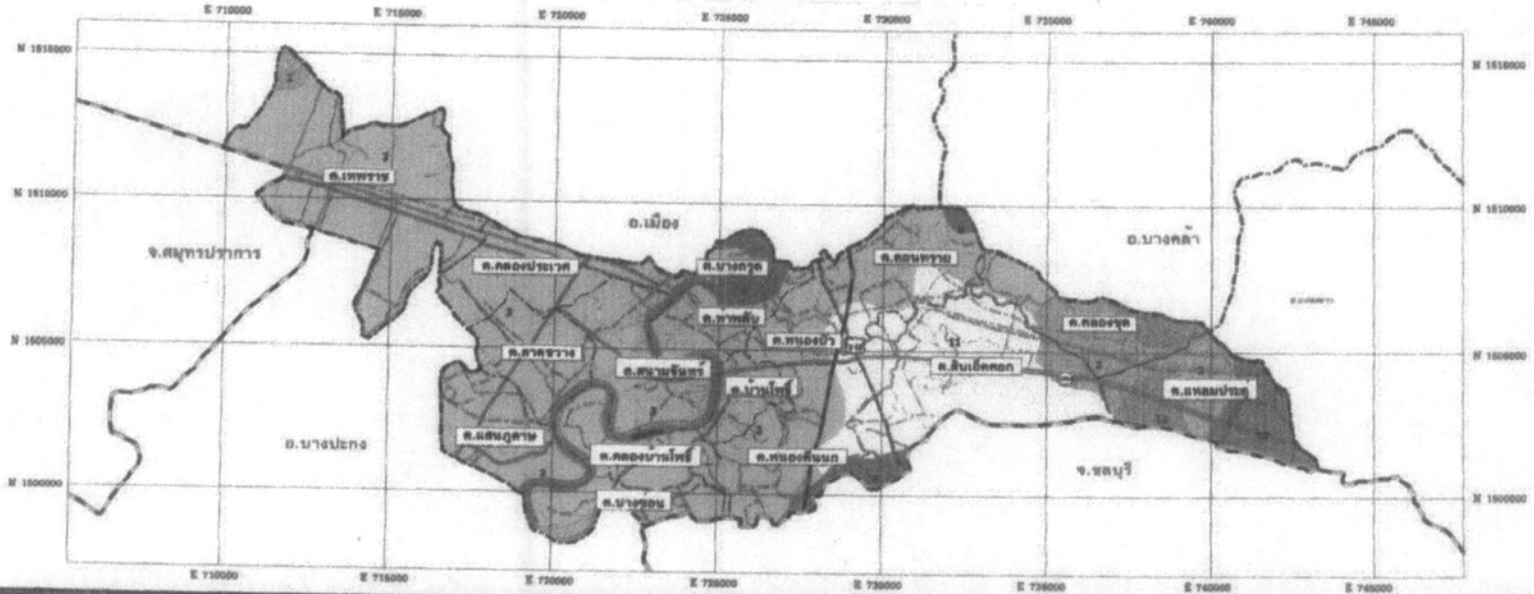
คำอธิบายแผนที่

- International Boundary ขัณฑสีมาประเทศไทย/ลาว
- Province Boundary ขัณฑสีมาจังหวัด
- Amphoe Boundary ขัณฑสีมาอำเภอ
- District Boundary ขัณฑสีมาตำบล
- Red Surface ดินสีน้ำเงิน/ดินปนทราย
- Loose Surface ดินสีน้ำเงิน/ดินปนทราย
- Railroad ทางรถไฟ
- Stream : Perennial ทางน้ำตลอดปี
- Stream : Seasonal ทางน้ำไม่ตลอดปี
- Water Pond แหล่งน้ำ
- Primary Route Marker : ทางหลวงสายประธาน/ทางหลวงแผ่นดิน
- Secondary Route Marker : ทางหลวงสายรอง/ทางหลวงจังหวัด
- Village : หมู่บ้าน
- Temple : วัด
- School : โรงเรียน

มาตราส่วน 1:50,000

สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัด สมุทรปราการ กรมควบคุมมลพิษ
 http://www.ew2.go.th E-mail: ew2@ew2.go.th โทร 02-262-6260
 100 หมู่ 10 ตำบลคลองเตย อำเภอคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110
 100 หมู่ 10 ตำบลคลองเตย อำเภอคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110

แผนที่ 3.8 กลุ่มชุดดินและตารางทางเลือกการปลูกพืช
อำเภอบ้านโพธิ์

สัญลักษณ์	ค่าอธิบายสัญลักษณ์	เนื้อที่(ไร่)
1	กลุ่มชุดดินที่ 2	10,147
2	กลุ่มชุดดินที่ 3	91,888
3	กลุ่มชุดดินที่ 8	4,612
4	กลุ่มชุดดินที่ 10	2,482
5	กลุ่มชุดดินที่ 11	20,920
6	กลุ่มชุดดินที่ 13	880
7	กลุ่มชุดดินที่ 17	4,171
8	กลุ่มชุดดินที่ 18	28
9	หนองและบึงปรือ	40
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		125,906

- ระดับความเหมาะสม
- 1 = ดินมีความเหมาะสม
 - 2 = ดินไม่เหมาะสม
 - 3 = ดินไม่เหมาะสม

กลุ่มชุดดิน	ทางเลือกการปลูกพืช									
	ข้าว	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	มันประดู่	ถั่ว	ทุเรียน	เงาะ	ยูคาลิปตัส	ยางพารา	ผลัดใบ
2	1	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
3	1	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
8	2c	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	2a	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
11	1b	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
13	2c	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
17	1b	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f	2f
18	1b	2f	2f	2f	1d	2f	2f	2f	2f	2f

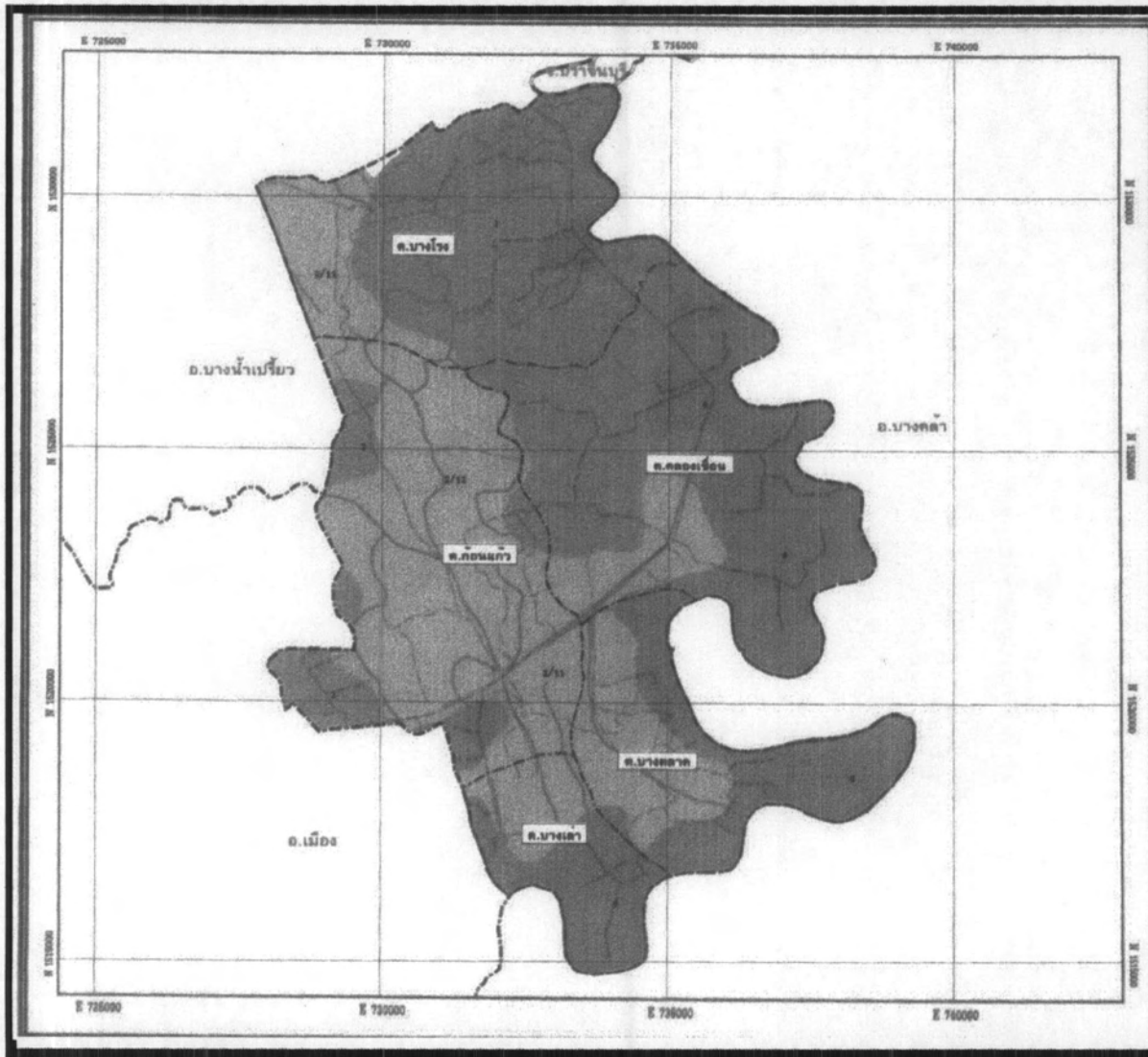
ข้อจำกัดของดิน

- a = มีปัญหาความเป็นกรดของดิน
- b = ความหนาแน่นหรือชั้นดินแข็ง
- c = มีปัญหาดินที่ชั้นดินแข็ง
- d = การระบายน้ำเร็ว
- e = มีปัญหาการขาดฟอสฟอรัสของดินผิวหน้าดิน
- f = มีปัญหาการท่วมถ้ำหรือมีน้ำขังในดิน
- g = มีปัญหาเศษหินหรือซากสัตว์ในดิน
- h = มีปัญหาชั้นดินและซากใบไม้
- j = มีปัญหาเป็นกรดหรือด่างจากธาตุโพแทสเซียมในดินระดับลึก
- k = มีปัญหาชั้นดินปฏิกริยาอินทรีย์
- l = มีความสามารถในการดูดซับน้ำของดิน
- m = มีปัญหาที่ระดับรากของต้นไม้
- o = มีปัญหาดินเป็นดินแข็งอินทรีย์
- p = การาก่อนดิน
- q = ความลึกถึงชั้นรากพืชที่รกราก
- r = มีปัญหาดินที่มีอินทรีย์สารการโคปรวน

- ค่าอธิบายแผนที่
- International Boundary ขนานพรมแดนระหว่างประเทศ
 - Provincial Boundary ขนานพรมแดนจังหวัด
 - Amphibious Boundary ขนานพรมแดนชายฝั่ง
 - District Boundary ขนานพรมแดนอำเภอ
 - Road Surface ถนนลาดยาง/ถนนแอสฟัลต์
 - Loose Surface ถนนดินลูกรัง/ถนนพื้นดิน
 - Railroad รางรถไฟ
 - Stream / Personal ทางน้ำไหล
 - Stream / Substantial ทางน้ำไหลตลอดปี
 - Lake, Pond หนองน้ำ/บึง
 - Primary Route Marker : ทางหลวงสายหลัก/ทางหลวงแผ่นดิน
 - Secondary Route Marker : ทางหลวงสายรอง/ทางหลวงจังหวัด
 - Village : หมู่บ้าน
 - ⊙ Temple : วัด
 - ⌚ School : โรงเรียน

สำนักงานที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี กรมที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี
 http://www.sdt.go.th E-mail: dsd@dsdt.go.th Tel. 033 611200
 60/60 ถนนสายปราจีนบุรี - นครราชสีมา อ.บ้านโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี 31000
 09419 91 100 09419 91 100

แผนที่ 3.9 กลุ่มชุดดินและตารางทางเลือกการปลูกพืช
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน

สัญลักษณ์	คำอธิบายสัญลักษณ์	เนื้อที่(ไร่)
1	กลุ่มชุดดินที่ 2	82
2/11	กลุ่มชุดดินที่ 2/11	21,208
3	กลุ่มชุดดินที่ 3	24,800
4	กลุ่มชุดดินที่ 4	22,414
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		79,504

กลุ่มชุดดิน	ทางเลือกการปลูกพืช									
	ข้าว	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	มันฝรั่ง	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง	ถั่วลิสง
2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2/11	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1

- ชนิดความเหมาะสม**
- 1 = ดินดีความเหมาะสม
 - 2 = ดินไม่เหมาะสม
 - 3 = ดินไม่เหมาะสม
- ชนิดพืชที่ปลูก**
- a = ปลูกข้าว
 - b = ปลูกข้าวโพด
 - c = ปลูกมันสำปะหลัง
 - d = ปลูกมันฝรั่ง
 - e = ปลูกถั่วเขียว
 - f = ปลูกถั่วเหลือง
 - g = ปลูกถั่วลิสง
 - h = ปลูกข้าวโพด
 - i = ปลูกข้าวโพด
 - j = ปลูกข้าวโพด
 - k = ปลูกข้าวโพด
 - l = ปลูกข้าวโพด
 - m = ปลูกข้าวโพด
 - n = ปลูกข้าวโพด
 - o = ปลูกข้าวโพด
 - p = ปลูกข้าวโพด
 - q = ปลูกข้าวโพด
 - r = ปลูกข้าวโพด
 - s = ปลูกข้าวโพด
 - t = ปลูกข้าวโพด
 - u = ปลูกข้าวโพด
 - v = ปลูกข้าวโพด
 - w = ปลูกข้าวโพด
 - x = ปลูกข้าวโพด
 - y = ปลูกข้าวโพด
 - z = ปลูกข้าวโพด

คำอธิบายแผนที่

- International Boundary : ขนาพรมแดนระหว่างประเทศ
- Province Boundary : ขนาพรมแดนจังหวัด
- Amphoe Boundary : ขนาพรมแดนอำเภอ
- District Boundary : ขนาพรมแดนตำบล
- Mud : ดินโคลน
- Loose Surface : พื้นดินร่วนซุย
- Railroad : ทางรถไฟ
- Stream : หนองน้ำ
- Stream : หนองน้ำ
- Lake/Pond : ทะเลสาบ/บึง
- Primary State Marker : ทุ่นหลักเขตแดนจังหวัด
- Boundary State Marker : ทุ่นหลักเขตแดนจังหวัด
- Village : หมู่บ้าน
- Temple : วัด
- Stupa : เจดีย์

3.4.3 ทรัพยากรป่าไม้ สำหรับในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และในพื้นที่ทางตอนใต้ติดกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ดังนั้น ป่าที่พบในพื้นที่ดังกล่าว จึงพบเพียงป่าชายเลน ในเขตอำเภอบางปะกงและอำเภอบ้านโพธิ์ ซึ่งเป็นป่าที่ต้นไม้ไม่มีการทิ้งใบตลอดทั้งปี บางครั้งเรียกว่า ป่าเลนน้ำเค็ม หรือ ป่าโกงกาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ แสม โกงกาง ลำแพน ตะบูน ตะบัน และต้นจอก ที่บริเวณพื้นดินจะมีไม้พุ่มขนาดเล็ก เช่น เหงือกปลาหมอ สาบเสือ และเถาวัลย์ ปรากฏอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ที่อำเภอบางปะกง ได้มีการปลูกป่าชายเลนในเขตโรงเรียนบางปะกง เพื่อใช้ในการศึกษาด้วย

สำหรับพืชพรรณไม้ที่พบในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ดันนันทรีย์ป่า ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดและต้นไม้มงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานให้จังหวัดฉะเชิงเทราปลูก นอกจากนี้ยังมีพืชพรรณไม้ชายเลน เช่น แสม โกงกาง กะบูน ลำพู ลำแพน ห่าจอก ซึ่งมีมากในอำเภอบ้านโพธิ์และอำเภอบางปะกง และพืชพรรณไม้ที่เห็นได้ทั่วไปในทุกๆอำเภอของจังหวัด ได้แก่ ดันโพธิ์ ดันไทร ดันตาล และต้นจอก เป็นต้น

3.4.4 สัตว์นานาชนิด สำหรับสัตว์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ปลากุด ที่รู้จักกันในนาม “ปลากุดแปดริ้ว” จัดเป็นปลาที่พันธุ์ดีและยอมรับกันในเรื่องของความเก่งของปลาที่คายพันธุ์นี้ อำเภอที่มีชื่อเสียงเรื่องการเลี้ยงปลาที่กุดสายพันธุ์นี้คือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และกิ่งอำเภอคลองเขื่อน นอกจากนี้ก็ยังมีค้างคาวแม่ไก่ จะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่วัดโพธิ์เขตอำเภอบางคล้า ค้างคาวแม่ไก่มักมีมูลและใบหูเล็ก ตาใหญ่มีขนสีน้ำตาลแกมแดง ปีกสีดำ หน้าตาเหมือนสุนัขป่า ออกหากินในตอนพลบค่ำ พอรุ่งสางจะบินกลับวัด ไม่เคยทำความเสียหายให้แก่ผลไม้ของชาวบ้าน และในตำบลท่าข้ามและตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จะพบลิงแสมเป็นจำนวนมากในป่าชายเลน

3.4.5 ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้คือ

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่

1.) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

วิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้กำหนดให้ฉะเชิงเทรา เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยได้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราที่ได้กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การล่องเรือชมปลาโลมาในแม่น้ำบางปะกง ในบริเวณตำบลท่าข้าม อำเภอบางปะกง ปลาโลมาจากอ่าวไทยจะเข้า

มากินปลาตุ๋นทะเลในช่วงเดือน พ.ย. – ม.ค. ของทุกปี พันธุ์ที่พบมาก คือ พันธุ์หัวบาตรและพันธุ์ปากขวด ในเส้นทางล่องเรือยังผ่านป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์และนกนานาชนิด เช่น นกน้ำ นกแสม นกกระยาง นกนางนวล นกกระเต็น ค้างคาวแม่ไก่ เป็นต้น

2.) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน

ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งโบราณสถานที่น่าสนใจหลายแห่ง และได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน สรุปได้ ดังนี้

(1.) กำแพงเมืองเก่า ตั้งอยู่บริเวณตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา เป็นของหมู่บ้านคูเมือง ซึ่งจารีกร่องรอยสำคัญทางประวัติศาสตร์หลายยุคสมัย ทั้งร่องรอยแห่งชัยชนะในการศึกสงครามและเหตุการณ์นองเลือด อันเป็นโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ของเมืองฉะเชิงเทรา

(2.) วัดโสธรวรารามวรวิหาร ตั้งอยู่บนถนนสายมรุพงษ์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา เป็นวัดเก่าแก่หมู่บ้านคูเมืองของจังหวัดฉะเชิงเทรา และเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อพุทธโสธร

(3.) วัดสุคันธศิวาราม (วัดหอมศีล) ตั้งอยู่ในเขตตำบลบางเกลือ อำเภอบางปะกง มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือ อุโบสถ โบสถ์ วิหาร และกำแพง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

(4.) อาคารศาลากลางหลังเก่าหรือศาลารัฐบาลมณฑลปราจีน เป็นบันทึกของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ และเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อรักษาเอกราชของไทยในยุคจักรวรรดินิยมจนมีผู้ขนานนามว่าเป็น “อนุสาวรีย์แห่งเสรีภาพ” ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

(5.) วัดพยัคฆอินทาราม ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีพระธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ วัดแห่งนี้สร้างขึ้นเมื่อประมาณพ.ศ. 2416

(6.) อาคารไพบรมณ์หลังเก่า ตั้งอยู่ที่ถนนมรุพงษ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2458 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ชั้นเดียว ยกพื้นสูง เครื่องบนเป็นไม้มุงกระเบื้องรูปว่าว เนื้อที่ประมาณ 95.16 ตารางวา

(7.) วัดโพธิ์รังสีหรือวัดเมืองกาย เป็นวัดที่เก่าแก่สมัยอยุธยาตอนปลาย มีการค้นพบหลักฐานเป็นเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง

(8.) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์หรือวัดเมือง ตั้งอยู่บริเวณตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 มีรูปแบบสถาปัตยกรรมใกล้เคียงกับพระปรางค์วัดพระศรีรัตนศาสดารามที่กรุงเทพมหานคร

(9.) วัดสายชล ฦ รังสี หรือวัดแหลมบน ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

นอกจากแหล่งโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรแล้ว ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรายังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง ได้แก่

(1.) วัดโพธิ์บางคล้า เป็นวัดที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมีเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สร้างขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เอกถัมภ์ของวัด คือ มีฝูงค้างคาวแม่ไก่สีดำ นับแสนตัวเกาะอยู่บนต้นไม้ในวัดจนหนาที่บ

(2.) ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่ในกำแพงเมืองเก่า เป็นที่ประดิษฐานของศาลหลักเมือง และเสาหลักเมืองอันศักดิ์สิทธิ์

(3.) คำหนักกรมหมื่นมรุพงศ์ศิริพัฒน์ คำหนักแห่งนี้ได้เคยเป็นที่ประทับพักแรมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จประพาสจังหวัดฉะเชิงเทราถึง 2 ครั้ง ปัจจุบันยังใช้เป็นที่พักและทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ยามที่เสด็จเยือนจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และศาสนสถานทีถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมที่กลับมาได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกครั้ง อันได้แก่ กลุ่มเรือนแพตลาดน้ำเก่า ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตลาดเก่าคลองสวน 100 ปี และตลาดสนามจันทร์ ของอำเภอบ้านโพธิ์

3.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราจัดว่ามีพื้นฐานอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เป็นแหล่งอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรในภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร ประชาชนร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งสร้างรายได้ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 27,681 ล้านบาทต่อปี ผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดด้านพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน มะพร้าว มะม่วง และหมาก เป็นต้น ด้านปศุสัตว์ได้แก่ ไก่ไข่ และสุกร ด้านประมง มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อาทิเช่น กุ้งกุลาดำ ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย และกิจการประมงทะเล สำหรับในด้านอุตสาหกรรมนับมีศักยภาพค่อนข้างสูง มีนักลงทุนให้ความสนใจลงทุนมาก มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงมาลงทุนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันมีโรงงานทั้งหมด 1,125 โรงงาน จำนวนแรงงาน 91,986 คน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์โลหะ อาหารและเครื่องคัม เป็นต้น โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางปะกง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว ตามลำดับ

3.5.1 เกษตรกรรม

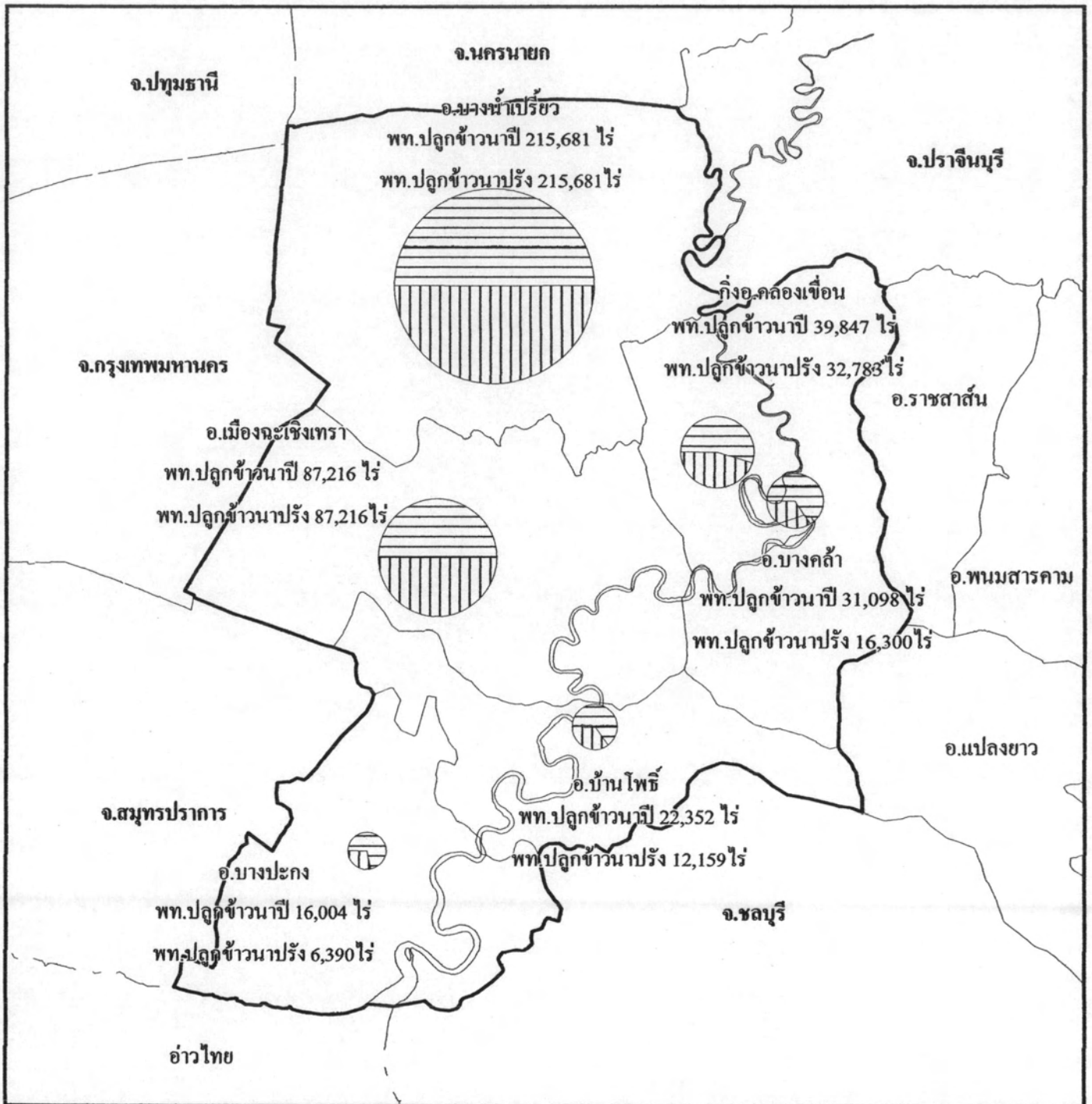
3.5.1.1 กสิกรรม เป็นสาขาการผลิตหลักในสาขาเกษตรกรรมที่มีมูลค่าการผลิตมากที่สุด แต่จำนวนผลผลิตที่ได้รับจะแปรผันตามพื้นที่เพาะปลูก พันธุ์พืช และสภาพดินฟ้าอากาศ ในปีนั้นๆ นับตั้งแต่พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา พื้นที่นามิแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด เนื่องจากเกษตรกรรมในพื้นที่ศึกษา เปลี่ยนอาชีพจากการทำนาข้าวมาทำนาทุ่งแทนเนื่องจากให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า และพื้นที่บางส่วนปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินเป็นโรงงานอุตสาหกรรมและรองรับการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ

ในพ.ศ. 2548 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น 585,718.125 ไร่ อำเภอที่มีเนื้อที่ปลูกข้าวมากที่สุดคือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางคล้า อำเภอบ้านโพธิ์ กิ่งอำเภอกลองเชื่อน และอำเภอบางปะกง ตามลำดับ (แผนที่ 3.10)

สำหรับพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอำเภอบางคล้า และในอนาคตคาดว่าพื้นที่เพื่อการกสิกรรมน่าจะลดลงมากกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และอำเภอบางปะกง ซึ่งเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา มีดังนี้

- ข้าวนาปี เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด มีการปลูกทุกอำเภอ
 - ข้าวนาปรัง แหล่งผลิตที่สำคัญคือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอเมือง กิ่งอำเภอกลองเชื่อนและอำเภอบางคล้า
 - สับปะรด เป็นพืชไร่ที่มีความสำคัญในการนำรายได้ให้จังหวัดเพิ่มขึ้น แหล่งผลิตอยู่ในอำเภอบางคล้า
 - มะม่วง เป็นพืชสวนที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งของจังหวัด มีการปลูกกระจายอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา
 - มะพร้าว มีการปลูกทั่วไปทั้งมะพร้าวแก่และมะพร้าวอ่อน
 - หมากร เป็นพืชสวนที่มีการปลูกมานานแล้ว แหล่งปลูกจะอยู่ที่ อำเภอเมือง กิ่งอำเภอกลองเชื่อน อำเภอบางคล้า อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอบ้านโพธิ์
- 3.5.1.2 ปศุสัตว์ เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีทั้งการเลี้ยงเพื่อใช้งานและบริโภค มีการเลี้ยงเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง โดยควบคู่ไปกับการปลูกผักและเลี้ยงเป็ด ไก่ และปลา สัตว์เศรษฐกิจสำคัญของพื้นที่ ได้แก่ ไก่ สุกร เป็ด โค ห่าน และกระบือ
- ไก่ เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว รองลงมา ได้แก่ อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางปะกง อำเภอบางคล้า และกิ่งอำเภอกลองเชื่อนตามลำดับ

แผนที่ 3.10 พื้นที่ปลูกข้าวของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา

สัญลักษณ์

- พท.ปลูกข้าวในปี
- พท.ปลูกข้าวปรัง

ที่มา : สำนักงานเกษตร จ.ฉะเชิงเทรา

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินที่สัมพันธ์กับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สูกร เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางค้ำ รongลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
อำเภอบ้านโพธิ์ กิ่งอำเภอกลองเขื่อนและอำเภอบางน้ำเปรี้ยวตามลำดับ

- เป็ด เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางค้ำ รongลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางปะกง กิ่งอำเภอกลองเขื่อนและอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ตามลำดับ

- ไค เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว รongลงมา ได้แก่ อำเภอบางค้ำ
อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา กิ่งอำเภอกลองเขื่อน และอำเภอบางปะกงตามลำดับ

- ห่าน เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางปะกง รongลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางค้ำ และกิ่งอำเภอกลองเขื่อนตามลำดับ

- กระบือ เลี้ยงกันมากที่สุดที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว รongลงมา ได้แก่ อำเภอเมือง
ฉะเชิงเทรา อำเภอบางค้ำ อำเภอบ้านโพธิ์ และกิ่งอำเภอกลองเขื่อนตามลำดับ

3.5.1.3 การประมง เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีสภาพภูมิ
ประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการทำประมงน้ำจืดและน้ำเค็มการทำประมงน้ำจืดจะอาศัยแม่น้ำบางปะกง
เป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญ นอกจากนี้ยังมีคลองธรรมชาติที่เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญอีกหลาย
สาย ได้แก่ คลองประเวศบุรีรมย์ สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา(2548) พบว่าในพื้นที่ด้าน
ตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเนื้อที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 103,517.91 ไร่ ซึ่งเลี้ยงกุ้งกุลาค้ำ
61,020.94 ไร่ เลี้ยงปลา 42,310.81 ไร่ และเลี้ยงกุ้งก้ามกราม 186.15 ไร่ อำเภอที่มีการเพาะเลี้ยงสัตว์
น้ำมากที่สุดที่อำเภอบางค้ำ รongลงมา ได้แก่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอ
บางปะกง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และกิ่งอำเภอกลองเขื่อน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่3.7 จำนวนพื้นที่ และชนิดสัตว์น้ำที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในพื้นที่ศึกษา

พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	เนื้อที่(ไร่)	พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ(ไร่)		
		กุ้งกุลาค้ำ	ปลา	กุ้งก้ามกราม
เมืองฉะเชิงเทรา	21,455.96	12,015.34	9,440.62	-
บางค้ำ	26,324.40	17,374.10	8,950.30	-
บางน้ำเปรี้ยว	12,164.95	10,096.91	2,068.04	-
บางปะกง	15,956.40	4,786.92	11,169.48	-
บ้านโพธิ์	18,615.40	8,376.93	10,052.32	186.15
กิ่งอ.คลองเขื่อน	9,000.80	8,370.74	630.06	-
รวม	103,517.91	61,020.94	42,310.81	186.15

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.5.2 การอุตสาหกรรม

จากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดฉะเชิงเทรา สาขาการผลิตที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ สาขาอุตสาหกรรม เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากจัดอยู่ในทำเลที่เหมาะสม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการ และตั้งแต่ในช่วง พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา มีการจัดตั้งและขยายโรงงานอุตสาหกรรมมาอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนทางการผลิตโดยมีทั้งอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ อีกทั้งรัฐบาลยังมีโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบังเพื่อขนส่งสินค้าออกและเข้า พร้อมกับจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งให้เป็นนิคมอุตสาหกรรม คือนิคมอุตสาหกรรมเวทโกรว์ ตั้งอยู่กิโลเมตรที่ 36 ถนนสายบางนา-ตราด มีพื้นที่อยู่ในเขต 2 ตำบล คือตำบลบางสมัคร และตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จำนวน 3,000 ไร่ แบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 1,723 ไร่ เขตพาณิชย์กรรม 53 ไร่ ที่อยู่อาศัย 226 ไร่ สาธารณูปโภค 788 ไร่ มีโรงงานเปิดดำเนินการอยู่ในขณะนี้ จำนวน 153 โรงงาน ประเภทอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในนิคมแห่งนี้ ได้แก่ โรงงานผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์ ผลิตสี และชิ้นส่วนเครื่องใช้พลาสติกและบรรจุภัณฑ์ ฯลฯ

ปัจจุบันพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับอิทธิพลการขยายตัวของสังคมเมืองและการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตภาคการเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม จะเห็นได้จากมีการลงทุนตั้งอุตสาหกรรมเพิ่ม ซึ่งมีผลต่อการจ้างแรงงาน ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ประเภทอุตสาหกรรมที่นักลงทุนให้ความสนใจลงทุนและมีแนวโน้มในการลงทุนสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตและประกอบชิ้นส่วนยานยนต์ ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ไฟฟ้า อุตสาหกรรมพลาสติกและบรรจุภัณฑ์ ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้จากเหล็กและโลหะ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร ซึ่งจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หนาแน่นในเขตอำเภอบางปะกง อำเภอเมือง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางคล้า และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว เพราะมีวัตถุดิบและเส้นทางคมนาคมสะดวก การขยายเส้นทางคมนาคมสายบางนา-ตราด บางปะกง-ฉะเชิงเทรา ฉะเชิงเทรา-บางน้ำเปรี้ยว จึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแนวโน้มการขยายตัวอุตสาหกรรมมีสูงมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทราในพ.ศ. 2549 พบว่า ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 1,125 แห่ง โดยแบ่งเป็น โรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 1 จำนวน 45 แห่ง เป็นโรงงานอุตสาหกรรมจำพวกที่ 2 จำนวน 97 แห่ง และเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 จำนวน 983 แห่ง ซึ่งอำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ อำเภอบางปะกง มีจำนวน 488 แห่ง รองลงมาคือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางคล้า และกิ่งอำเภอดงเคี่ยน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2549

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนโรงงาน(แห่ง)			รวม	เงินทุน (บาท)	จำนวนแรงงาน(คน)	แรงม้า
	จำพวกที่1	จำพวกที่2	จำพวกที่3				
เมืองฉะเชิงเทรา	19	57	261	337	14,338,741,496	18,476	171,424.56
บางคล้า	4	10	33	47	2,424,054,364	6,278	66,011.52
บางน้ำเปรี้ยว	11	6	118	135	33,244,903,428	6,581	137,200.21
บางปะกง	4	15	469	488	83,625,916,423	51,442	5,576,472.34
บ้านโพธิ์	5	9	100	114	27,815,212,559	9,191	188,048.86
กิ่งอ.คลองเขื่อน	2	-	2	4	904,000,000	18	3,432.90
รวม	45	97	983	1,125	162,352,828,270	91,986	6,142,590.39

ที่มา : อุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

หมายเหตุ: โรงงานจำพวกที่ 1 เป็นโรงงานขนาดเล็ก มีเครื่องจักรไม่เกิน 20 แรงม้า และคนงานไม่เกิน 20 คน และมีแนวโน้มว่าการประกอบกิจการจะไม่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยข้างเคียง

โรงงานจำพวกที่ 2 เป็นโรงงานขนาดกลาง มีเครื่องจักรไม่เกิน 50 แรงม้า และคนงานไม่เกิน 50 คนโดยทั่วไปจะเป็นโรงงานที่มีขนาดการประกอบกิจการใหญ่กว่าโรงงานจำพวกที่ 1 สามารถประกอบกิจการได้เพียงแจ้งให้ทางการทราบตามแบบใบรับแจ้งการประกอบกิจการ โรงงานที่ทางราชการกำหนด โดยไม่ต้องรอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

โรงงานจำพวกที่ 3 เป็นโรงงานขนาดใหญ่ มีเครื่องจักรเกิน 50 แรงม้า และคนงานเกิน 50 คน หรือเป็นโรงงานที่มีการประกอบกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงต้องขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน

แหล่งอุตสาหกรรมของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นแหล่งที่มีโรงงาน อุตสาหกรรมขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นอยู่ 2 บริเวณ คือ

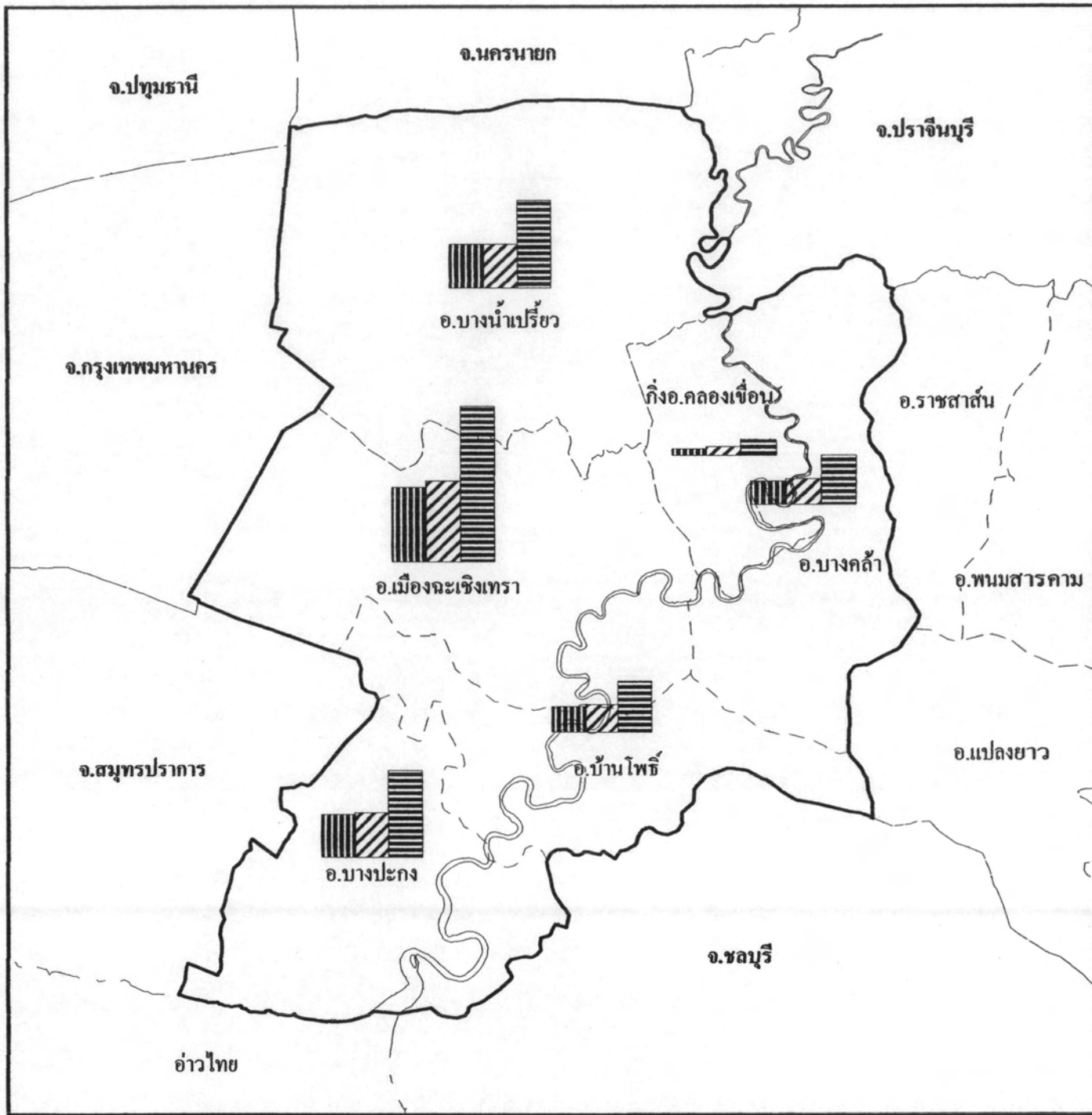
1.) บริเวณถนนบางนา-ตราด ตลอด 2 ฟังถนน โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานประเภทการ อบรมรักษาพืชด้วยไซโต ผลิตภัณฑ์อะครีลิกเกิลบอร์ด ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา ผลิตภัณฑ์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์ทำกีฬา ปั่นด้าย ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์แรงดึงสูง ผลิตภัณฑ์ของเด็กเล่น ฯลฯ โรงงานต่างๆ ในย่านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงาน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง

2.) บริเวณถนนสุวินทวงศ์ (ฉะเชิงเทรา-มีนบุรี) ตลอด 2 ฟัง เป็นโรงงานผลิตกระดาษสี น้ำตาล ผลิตภัณฑ์สัตว์ ทำขนมจีน ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอุปกรณ์จากพลาสติก ผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์ กาแฟผง ผลิตภัณฑ์สายเคเบิล ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ทำจากหนังสัตว์ ผลิตภัณฑ์อบริสุทธิ และกิจการ โรงงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่ย่านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่มีเงินลงทุนมากกว่า 100 ล้านบาท

3.6 ลักษณะประชากร

3.6.1 ขนาดประชากร

ในพ.ศ. 2548 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากรรวม 408,169 คน แบ่งเป็นเพศชาย 198,396 คน และเพศหญิง 209,845 คน ซึ่งมีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชายทุก อำเภอ โดยมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 129,032 ครัวเรือน สำหรับอำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่มาก ที่สุด คือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรามีประชากรจำนวน 141,752 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว มีประชากรจำนวน 81,221 คน อำเภอบางปะกงมีประชากรจำนวน 79,416 คน อำเภอบ้านโพธิ์ มีประชากรจำนวน 47,241 คน อำเภอบางคล้า มีจำนวนประชากร 45,049 คน และ กิ่งอำเภอ คลองเขื่อน มีประชากรจำนวน 13,490 คน ตามลำดับ (แผนที่ 3.11 และตารางที่ 3.9)

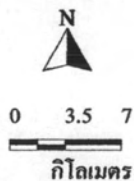
แผนที่ 3.11 ขนาดของประชากร พ.ศ.2548

สัญลักษณ์

- ประชากรชาย
- ประชากรหญิง
- ประชากรรวม

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน
ที่สัมพันธ์กับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ด้านตะวันตก
ของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.9 จำนวนประชากรในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	68,590	73,162	141,752	46,374
อำเภอบางคล้า	21,614	23,435	45,049	14,326
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	40,102	41,119	81,221	19,513
อำเภอบางปะกง	38,655	40,761	79,416	33,075
อำเภอบ้านโพธิ์	22,822	24,491	47,241	12,293
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน	6,613	6,877	13,490	3,451
รวม	198,396	209,845	408,169	129,032

ที่มา : ข้อมูลทะเบียนราษฎร สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2549

3.6.2 ความหนาแน่นประชากร

เมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรต่อพื้นที่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีประชากรหนาแน่น 239 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรามีประชากรหนาแน่น 374 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ อำเภอบางปะกงมีประชากรหนาแน่น 308 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอบ้านโพธิ์มีประชากรหนาแน่น 217 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอบางคล้ามีประชากรหนาแน่น 197 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีประชากรหนาแน่น 163 คน/ตารางกิโลเมตร และกิ่งอำเภอคลองเขื่อนมีประชากรหนาแน่น 106 คน/ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ส่วนความหนาแน่นในระดับเทศบาลทั้งหมด 15 แห่ง เทศบาลที่มีประชากรอาศัยหนาแน่นที่สุด คือ เทศบาลตำบลบางปะกงมีประชากรหนาแน่น 5,174 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ เทศบาลตำบลดอนฉิมพลีมีประชากรหนาแน่น 4,045 คน/ตารางกิโลเมตร และเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรามีประชากรหนาแน่น 3,111 คน/ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ส่วนเทศบาลที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นน้อยที่สุดคือ เทศบาลตำบลศาลาแดงมีประชากรหนาแน่น 329 คน/ตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 3.10)

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ศึกษาเดิมประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่หนาแน่นสูงในเขตพื้นที่ราบสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง ตั้งแต่ตอนเหนือของจังหวัด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม และนอกจากนั้นการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของประชากรยังต้องอาศัยแม่น้ำบางปะกงเป็นเส้นทางคมนาคม แต่ในปัจจุบันการกระจายตัว

ของประชากรได้ขยายออกจากเดิมและมีปริมาณหนาแน่นขึ้นตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก ได้แก่ ทางหลวงเดิมหมายเลข 34 (บางนา-ตราด) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 (ถนนสุวินทวงศ์) และ ในช่วงระยะเวลา 5-10 ปีที่ผ่านมา ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการกระจายตัวของประชากร ได้แก่ การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย ประกอบกับมีการใช้เส้นทางคมนาคมทางถนนเป็นหลัก

ตารางที่ 3.10 จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
รวม	408,169	239
ในเขตเทศบาล	92,857	1161
นอกเขตเทศบาล	315,312	194
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	141,752	374
เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา	39,695	3111
เทศบาลตำบลนครเนื่องเขต	1,473	982
นอกเขตเทศบาล	100,584	276
อำเภอบางคล้า	45,049	197
เทศบาลตำบลบางคล้า	9,145	1400
เทศบาลตำบลปากน้ำ	5,434	539
นอกเขตเทศบาล	30,470	145
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	81,221	163
เทศบาลตำบลคอนนิมพลี	1,586	4045
เทศบาลตำบลบางขนาก	2,300	396
เทศบาลตำบลบางน้ำเปรี้ยว	2,458	1490
เทศบาลตำบลศาลาแดง	1,549	329
นอกเขตเทศบาล	73,328	151
อำเภอบางปะกง	79,416	308
เทศบาลตำบลท่าข้าม	7,896	391
เทศบาลตำบลท่าสะอ้าน	3,404	1945
เทศบาลตำบลหอมศีล	1,397	2253
เทศบาลตำบลบางปะกง	6,726	5174

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2549

ตารางที่ 3.10 (ต่อ) จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
เทศบาลตำบลบางวัว	2,822	1129
นอกเขตเทศบาล	57,171	246
อำเภอบ้านโพธิ์	47,241	217
เทศบาลตำบลเทพราช	4,379	1475
เทศบาลตำบลบ้านโพธิ์	2,593	362
นอกเขตเทศบาล	40,269	193
กิ่งอำเภอคลองเขื่อน	13,490	106

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2549

3.6.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีแนวโน้มของอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเฉลี่ยในพ.ศ. 2544-2548 มีทิศทางที่เพิ่มจำนวนขึ้น สำหรับอำเภอที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ อำเภอบ้านโพธิ์มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.66 % รองลงมาคือ อำเภอบางคล้ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.60% กิ่งอำเภอคลองเขื่อนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.21 % อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.20% อำเภอบางปะกงมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.13% และอำเภอบางน้ำเปรี้ยวมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.01 % ตามลำดับ (ตารางที่ 3.11)

เมื่อนำอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเฉลี่ยมาคำนวณจำนวนประชากรในพ.ศ. 2560 พบว่า ในพ.ศ. 2560 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดมีจำนวนประชากรทั้งหมด 409,444 คน โดยอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีจำนวน 138,354 คน รองลงมาคือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว มีจำนวน 81,358 คน อำเภอบางปะกง มีจำนวน 80,625 คน ตามลำดับ ดังตารางที่ 3.12 และแผนภูมิที่ 3.1

ตารางที่ 3.11 อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงพ.ศ. 2544-2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)					อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย	แนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร
	2544	2545	2546	2547	2548		
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	0.67	0.79	-0.04	-3.03	0.6	-0.20	ลดลง
อำเภอบางคล้า	0.88	0.47	-0.41	-3.62	-0.33	-0.60	ลดลง
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	0.46	0.38	-0.14	-1.28	0.65	0.01	เพิ่มขึ้น
อำเภอบางปะกง	0.17	0.93	0.49	-2.24	1.28	0.13	เพิ่มขึ้น
อำเภอบ้านโพธิ์	0.93	0.94	0.92	1.89	-1.36	0.66	เพิ่มขึ้น
กิ่งอำเภอกลองเชื่อน	-0.89	0.18	0.01	0.58	-0.92	-0.21	ลดลง
รวม	0.54	0.7	0.11	-1.87	0.65	0.03	เพิ่มขึ้น

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2548

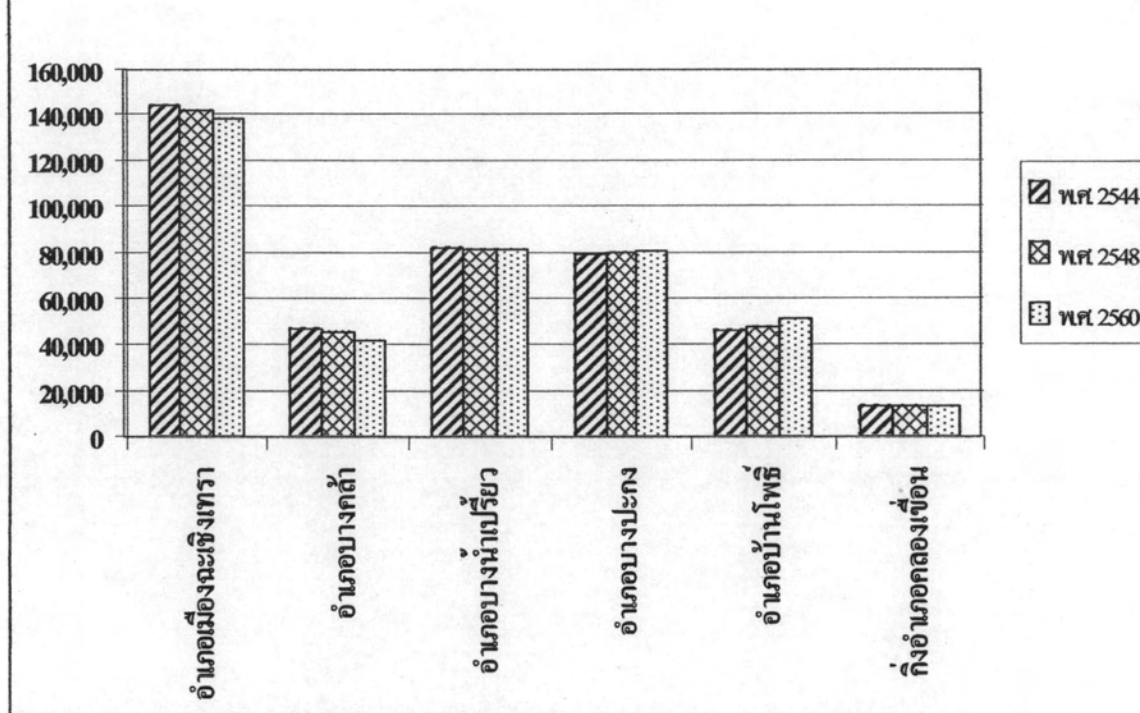
ตารางที่ 3.12 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา ระหว่างพ.ศ. 2544-2560

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนประชากร(คน)		
	พ.ศ. 2544	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2560
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	144,085	141,752	138,354
อำเภอบางคล้า	46,809	45,049	41,900
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	81,537	81,221	81,358
อำเภอบางปะกง	79,082	79,416	80,625
อำเภอบ้านโพธิ์	46,115	47,241	51,146
กิ่งอำเภอกลองเชื่อน	13,510	13,490	13,157
รวม	411,138	408,169	409,444

ที่มา: จากการคำนวณของผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา

แผนภูมิที่ 3.1 เวก์โน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร เป็นรายอำเภอ

ในช่วงพ.ศ. 2544-2560

ที่มา: จากการคำนวณของผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการคาดประมาณจำนวนประชากรในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราพ.ศ. 2560 มีประชากรประมาณ 409,444 คน (ตารางที่ 3.12 และแผนภูมิที่ 3.1) กระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรามากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางคล้า และอำเภอกิ่งอำเภอกลองแคว ตามลำดับ และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา (2548) กล่าวว่า จากการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยรอบพื้นที่ได้แก่ โครงการศูนย์การบินสุวรรณภูมิ โครงการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออก(ESB)ระยะที่2 และโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมและอื่นๆ คาดว่าในพ.ศ. 2560 จะมีการจ้างงานและการอพยพของประชากรนอกพื้นที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่อีกประมาณ 200,000 คน ดังนั้นในพ.ศ. 2560 พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราคาดว่าจะมีประชากรเพิ่มขึ้นทั้งจากในพื้นที่และจากนอกพื้นที่ประมาณ 609,444 คน

3.7 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนและระบบชุมชน

3.7.1 การตั้งถิ่นฐานของชุมชน

3.7.1.1 ประวัติชุมชน

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ การพัฒนาการของชุมชนบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีลักษณะเช่นเดียวกับลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เมืองฉะเชิงเทรานั้นจัดเป็นดินแดนที่เก่าแก่บริเวณหนึ่งในพื้นที่ด้านตะวันออกของประเทศไทย จนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์จึงมีลักษณะเป็นเมืองเล็ก ๆ ที่มีราชธานีเป็นศูนย์กลางการปกครอง จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสมัยต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนจึงได้เริ่มมีขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สามารถมองเห็นภาพของเมืองฉะเชิงเทราตั้งแต่ในอดีตสมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน วิวัฒนาการของชุมชนของเมืองฉะเชิงเทรานั้นสามารถอธิบายถึงการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนได้ 3 ระยะเวลาคือ

ระยะแรก เนื่องจากในสมัยโบราณมีการใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก สำหรับการค้าขายหรือการติดต่อค้าอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการเกิดชุมชน ซึ่งชุมชนที่เกิดขึ้นในระยะแรกนี้จะเกิดขึ้นที่แม่น้ำ บางปะกงทั้งสองฝั่ง และบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง ซึ่งได้แก่บริเวณอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอบางคล้า อำเภอบางปะกง

ระยะกลาง ชุมชนที่เกิดขึ้นในระยะแรกได้ขยายโตขึ้น และได้กระจายเข้าไปในบริเวณด้านในของทั้งสองฝั่งแม่น้ำบางปะกง ซึ่งการกระจายตัวในระยะนี้ชุมชนที่เกิดขึ้นยังคงเกาะกลุ่มอยู่บริเวณริมคลองสายสำคัญต่าง ๆ เช่น คลองประเวศบุรีรมย์ คลองนครเนื่องเขต คลองแสนแสบ ฯลฯ และในช่วงนี้การคมนาคมทางบกเริ่มมีถนนเกิดขึ้นชุมชนก็เริ่มมีการขยายตัวไปตามริมถนน ถือเป็นช่วงระยะแรกที่เริ่มมีการขยายตัวของชุมชนในลักษณะเช่นนี้

ระยะปัจจุบัน จากในช่วงการเกิดชุมชนในระยะกลางจนถึงปัจจุบัน การคมนาคมทางบกเริ่มมีบทบาทที่สำคัญในการคมนาคมขนส่งและการติดต่อ ดังนั้นจากชุมชนที่เกิดขึ้นริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงก็ได้ขยายตัวใหญ่ขึ้นเช่นเดียวกับบริเวณชุมชนริมคลองต่างๆ แต่การขยายตัวได้กระจายออกไปตามริมเส้นทางคมนาคมทางถนน นอกจากนี้นิคมอุตสาหกรรมหรือโรงงาน การพาณิชย์กรรมที่เกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคมทางถนนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการขยายตัวในลักษณะนี้ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34, 304, 314, 315 ฯลฯ สำหรับชุมชนที่เกิดขึ้นนั้นก็กลายเป็นชุมชนเมืองและชนบทในปัจจุบัน ตลอดจนกลายเป็นศูนย์กลางการบริการและอุตสาหกรรมในอนาคตต่อไป

3.7.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติไทยดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีประชาชนชาวไทยที่มีเชื้อชาติจีนอยู่ด้วยซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตย่านที่มีการค้าขาย

3.7.1.3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

จังหวัดฉะเชิงเทรามีวัดโสธรวรารามวรวิหารเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัด เป็นที่ประดิษฐานองค์หลวงพ่อพุทธโสธร ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการจัดงานเทศกาลขึ้นเป็นประจำทุกปี

ปีละ 3 ครั้ง ครั้งแรกตรงกับช่วงกลางเดือนห้า(สงกรานต์) ครั้งที่สองในราวกลางเดือนสิบสองซึ่งเป็นงานเทศกาลใหญ่ตรงกับวันลอยกระทง และครั้งที่สามในช่วงเทศกาลตรุษจีน

3.7.2 ระบบชุมชน

วิวัฒนาการของชุมชนจากการอาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำบางปะกง และได้ขยายตัวเข้าไปตามลำคลองสายสำคัญในช่วงที่การคมนาคมทางน้ำมีบทบาทสำคัญ และต่อมาเมื่อได้มีการตัดถนนสายต่างๆ ชุมชนก็ได้ขยายตัวเกาะไปตามเส้นทางคมนาคมทางถนน ซึ่งลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราจะอยู่ในบริเวณตอนกลางและทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด ส่วนทางด้านทิศตะวันออกลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบลูกฟูก ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของพื้นที่ ในด้านระดับความเป็นเมือง โดยในพ.ศ. 2547 ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีอัตราส่วนของประชากรเมืองต่อประชากรชนบท เท่ากับ 22.90 ต่อ 77.10 อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา มีสัดส่วนประชากรเมืองสูงสุดเท่ากับ 29.00 ต่อ 41.00 รองลงมาได้แก่อำเภอบางคล้าเท่ากับ 32.92 ต่อ 67.08 และอำเภอบางปะกงเท่ากับ 28.10 ต่อ 71.90 ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองต่ำสุดได้แก่อำเภอบ้านโพธิ์ เท่ากับ 14.80 ต่อ 85.20 สำหรับชุมชนเมืองของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีจำนวนทั้งสิ้น 15 แห่ง ประกอบด้วยเทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 14 แห่ง กระจายตัวอยู่ตามอำเภอต่างๆ โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงพบว่าชุมชนเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรามีขนาดใหญ่ที่สุด มีจำนวนประชากร 39,846 คน รองลงมาเป็นเทศบาลตำบลบางคล้า มีจำนวนประชากร 9,397 คน และเทศบาลตำบลท่าข้าม มีจำนวนประชากร 7,866 คน ตามลำดับ ส่วนชุมชนเมืองที่มีขนาดเล็กที่สุดคือเทศบาลตำบลหอมศีลมีประชากรเพียง 1,265 คน และจากจำนวนชุมชนเมืองทั้ง 15 แห่ง สามารถจำแนกกลุ่มตามขนาดประชากร ได้ดังนี้

- 1.) ชุมชนที่มีประชากรมากกว่า 10,000 คน มีเพียงแห่งเดียวคือ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา (39,846 คน)
- 2.) ชุมชนที่มีประชากร 6,001 – 10,000 คน มีจำนวน 3 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางปะกง (6,766 คน) เทศบาลตำบลท่าข้าม(7,866 คน) และเทศบาลตำบลบางคล้า(9,397 คน)
- 3.) ชุมชนที่มีประชากร 3,000 – 6,000 คน มีจำนวน 3 แห่ง คือ เทศบาลตำบลท่าสะพาน (3,377 คน) เทศบาลตำบลปากน้ำ(5,483 คน) และเทศบาลตำบลเทพราช(4,502 คน)
- 4.) ชุมชนที่มีประชากรน้อยกว่า 3,000 คน มีจำนวน 8 แห่ง คือ เทศบาลตำบลนครเนื่องเขต (1,446 คน) เทศบาลตำบลบางน้ำเปรี้ยว(2,435 คน) เทศบาลตำบลคอนฉิมพลี(1,567 คน) เทศบาลตำบลบ้านโพธิ์(2,588 คน) เทศบาลตำบลบางวัว(2,763 คน) เทศบาลตำบลศาลาแดง (1,551 คน) เทศบาลตำบลบางขนาก(2,293 คน) และเทศบาลตำบลหอมศีล(1,265 คน)

ลำดับของชุมชนเมืองจะพิจารณาจากระบบชุมชนที่มีบทบาทและหน้าที่หลักของเมืองชัดเจน สอดคล้องกับศักยภาพในการพัฒนาของแต่ละชุมชน ความเป็นศูนย์กลาง การให้บริการ และเขตอิทธิพลที่ให้บริการ แบ่งลำดับความเป็นศูนย์กลางของชุมชนเมืองได้ 4 ลำดับ

(1.) ชุมชนลำดับที่ 1 มีเพียงแห่งเดียว คือ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีบทบาทสำคัญเป็นเมืองรองภาคตะวันออก เป็นศูนย์กลางของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีหน้าที่สำคัญคือเป็นศูนย์กลางด้านการบริหารการปกครอง การพาณิชย์กรรมและการบริการ การคมนาคมและขนส่ง การศึกษา และรองรับด้านการพักอาศัย

(2.) ชุมชนลำดับที่ 2 มี 2 ชุมชน คือ เทศบาลบางคล้า และเทศบาลตำบลบางปะกง มีบทบาทหน้าที่หลักเป็นชุมชนศูนย์กลางอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ และยังให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชนศูนย์กลางที่ 3 และ 4 ภายในจังหวัดและชุมชนใกล้เคียงอีกด้วย

(3.) ชุมชนลำดับที่ 3 มี 3 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลบางน้ำเปรี้ยว เทศบาลตำบลบ้านโพธิ์ และเทศบาลตำบลเทพราช ส่วนใหญ่เป็นชุมชนศูนย์กลางที่ตั้งของอำเภอ มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการด้านต่างๆ ภายในท้องที่อำเภอ

(4.) ชุมชนลำดับที่ 4 มี 9 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลท่าสะอ้าน เทศบาลตำบลบางขนาก เทศบาลตำบลดอนฉิมพลี เทศบาลตำบลนครเนื่องเขต เทศบาลตำบลปากน้ำ เทศบาลตำบลบางวัว เทศบาลตำบลหอมศีล เทศบาลตำบลศาลาแดง และเทศบาลตำบลท่าข้าม เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชนบท

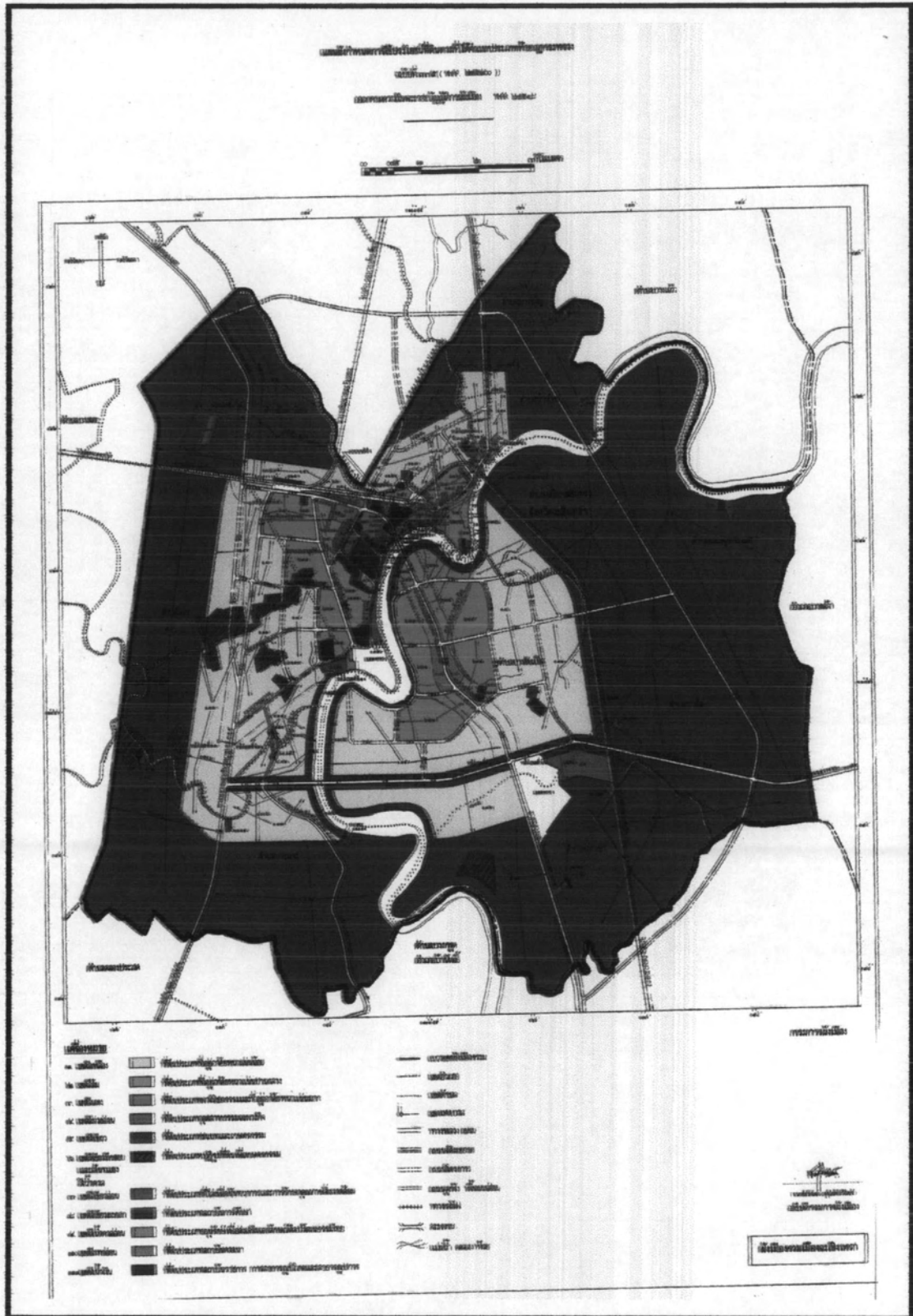
จากการจัดลำดับความสำคัญของชุมชนออกเป็น 4 ลำดับจะมีสัดส่วนของชุมชนเมือง ลำดับ 1 : ลำดับ 2 : ลำดับ 3 : ลำดับ 4 แสดงได้ดังนี้คือ 1 : 2 : 3 : 9

3.8 ผังเมืองรวมจังหวัดฉะเชิงเทรา

การวางและจัดทำผังเมืองรวมตามกฎหมายกระทรวง ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินการคมนาคมและขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมในบริเวณแนวเขตให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำผังเมืองรวม คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผังเมืองรวมจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

- 1.) ผังเมืองรวมจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ในช่วงของการร่างกฎหมายผังเมือง
- 2.) ผังเมืองรวมชุมชน ประกอบด้วย 3 ผัง คือ ผังเมืองรวมเมืองฉะเชิงเทรา ผังเมืองรวมเมืองบางคล้า และ ผังเมืองรวมชุมชนบางปะกง (แผนที่ 3.12-3.14)

แผนที่ 3.12 ผังเมืองรวมเมืองฉะเชิงเทรา

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา

3.9 ศักยภาพ ข้อจำกัด สภาพปัญหา และโอกาสในการพัฒนาของพื้นที่ศึกษา

จากสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ศึกษา จัดได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดบทบาทของพื้นที่และแนวความคิดในการใช้ที่ดินประเภทหลักๆ รวมทั้งรูปแบบการใช้ที่ดินของพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัดและสภาพปัญหาของพื้นที่ ดังนี้

3.9.1 ศักยภาพด้านต่างๆในการพัฒนา

3.9.1.1 ศักยภาพของพื้นที่ทางลักษณะทางภูมิประเทศ

(1.) พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานอย่างเพียงพอ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพในการเพาะปลูกค่อนข้างสูง

(2.) พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการพัฒนาเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่น และพื้นที่เมืองฝั่งทะเลตะวันออกที่สามารถเชื่อมโยงทางทะเลกับจังหวัดต่างๆของภาคตะวันออกและกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอนุภาคลุ่มน้ำโขงได้สะดวก และยังสามารถเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคกลางตอนบนได้ง่าย และยังคงอยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิและท่าเทียบเรือน้ำลึกของ Eastern Sea Board นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ยังอยู่ในเขตชลประทานขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วพื้นที่

(3.) พื้นที่ศึกษาสามารถแบ่งสภาพการพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- พื้นที่ส่วนที่ 1 คือบริเวณพื้นที่ทางทิศตะวันตกและทิศใต้ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดชลบุรี มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ด้านทิศตะวันตกได้รับอิทธิพลจากการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครและโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ส่วนนี้มีแนวโน้มจะกลายเป็นย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง การบริการและที่อยู่อาศัยรวมทั้งอยู่ใกล้สนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 (สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ) ซึ่งจะเป็นตัวเร่งขยายความเจริญเติบโตของเมืองฉะเชิงเทรา

- พื้นที่ส่วนที่ 2 คือบริเวณพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกง(พื้นที่ตอนกลางของจังหวัด) อยู่ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทราบางส่วน อำเภอบางคล้า กิ่งอำเภอกลองเขื่อน บริเวณทิศตะวันออกของอำเภอบ้านโพธิ์และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และพืชไร่ และมีเขื่อนทื่อน้ำบางปะกงที่มีความจุ 30 ล้านลูกบาศก์เมตร

(4.) เนื่องจากในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ข้างเคียง มีปริมาณแหล่งน้ำธรรมชาติปริมาณมาก ส่งผลให้พื้นที่ศึกษามีน้ำใช้ทั้งจากการเก็บกัก และจากระบบชลประทาน ดังจะเห็นได้จากในพื้นที่ได้รับน้ำจากโครงการชลประทานจาก 5 โครงการ คือ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์ไชยานุชิต โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบางพลวง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนบางปะกง และโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

3.9.1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพการลงทุน

พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา จัดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการลงทุนระดับต้นๆ ของประเทศ โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนการลงทุนประกอบด้วย

(1.) โครงสร้างพื้นฐาน ต้องมีความพร้อมและมีแนวโน้มการขยายเครือข่ายการให้บริการภาครัฐระดับสูง สามารถอำนวยความสะดวกให้กับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ ความพร้อมของพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราคือ การมีระบบคมนาคมและขนส่งที่เป็นโครงข่ายสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งผลิตและแหล่งจำหน่ายได้อย่างรวดเร็ว สามารถเดินทางได้สะดวกทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

(2.) แรงงาน จำนวนแรงงานที่เพียงพอและค่าแรงขั้นต่ำที่เหมาะสม โดยในพ.ศ. 2548 มีค่าแรงเพียง 144 บาท/วัน เมื่อเทียบกับเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอื่นๆ เช่น เขตสมุทรปราการ ที่มีพื้นที่ติดกันที่ปัจจุบันมีค่าจ้างขั้นต่ำอยู่ในระดับ 175 บาท/วัน นอกจากนี้ในกรณีการขาดแคลนแรงงานก็ยังสามารถจัดหาแรงงานอพยพได้จากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ง่าย จากการมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสระแก้วซึ่งเป็นประตูไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(3.) วัตถุดิบ ความพร้อมทางด้านวัตถุดิบ โดยเฉพาะทางการเกษตร โดยเป็นแหล่งการเพาะปลูกข้าว มันสำปะหลัง และมะม่วงที่สำคัญ และด้านปศุสัตว์โดยเฉพาะไก่ ซึ่งปริมาณการผลิตในพื้นที่คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4 ของการผลิตไก่ทั้งหมดในประเทศ

(4.) เขตการส่งเสริมการลงทุน เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในเขตการส่งเสริมการลงทุนเขต 2 ซึ่งทำให้ยังมีนโยบายที่จะต้องพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมแบบอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิตด้านการเกษตรที่มีอยู่

(5.) เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้

3.9.1.3 ศักยภาพด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

(1.) พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีระบบคมนาคมขนส่งหลายทาง ไม่ว่าจะเป็น ทางถนน ทางน้ำ หรือทางรถไฟ นอกจากนี้เส้นทางถนนก็มีโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงทั้งในพื้นที่และระหว่างจังหวัด

(2.) เนื่องจากมีแหล่งผลิตไฟฟ้าที่มีศักยภาพ คือ โรงไฟฟ้าบางปะกงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

(3.) มีความพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากในพื้นที่มีสถาบันการศึกษาทุกระดับการศึกษาในพื้นที่

3.9.2 ข้อจำกัดด้านต่างๆ ในการพัฒนา

3.9.2.1 ข้อจำกัดด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์

(1.) เนื่องจากสภาพพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และติดทะเล ส่งผลให้ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลในช่วงฤดูแล้ง ทำให้แม่น้ำบางปะกงเกิดจากปัญหาน้ำเค็มจากทะเลหนุนไหลย้อนเข้ามาในแม่น้ำบางปะกงในช่วงเดือนพฤศจิกายน-มิถุนายนในทุกปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการใช้ประโยชน์บางประเภท เช่นการเพาะปลูกข้าว เป็นต้น

(2.) ด้านคุณภาพของแหล่งน้ำใต้ดิน จากการขุดเจาะของกรมทรัพยากรธรณี พบว่าคุณภาพน้ำไม่เหมาะสมในการนำมาใช้อุปโภคบริโภค

(3.) เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและสภาพทรัพยากรดินในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ส่งผลให้มีกระแสน้ำท่วมในช่วงที่ฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน

3.9.2.2 ข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากพื้นที่ริมสองฝั่งแม่น้ำมีศักยภาพในการเพาะปลูกสูง แต่เนื่องจากพื้นที่ริมสองฝั่งแม่น้ำได้รับผลกระทบจากการรุกรานของน้ำทะเล จึงส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น แทนการเพาะปลูกพืช จึงส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่

3.9.2.3 ข้อจำกัดด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

(1.) เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศ ส่งผลต่อเส้นทางคมนาคมไม่สามารถใช้การได้ เช่นเส้นทางคมนาคมทางถนนบางสายเกิดการชำรุด ไม่สะดวกสบายในการเดินทางและต้องสูญเสียบประมาณในการซ่อมแซม ในส่วนของเส้นทางคมนาคมทางน้ำในช่วงฤดูแล้ง ส่งผลให้เส้นทางบางสายไม่สามารถใช้การได้ เนื่องจากปริมาณน้ำที่น้อยเกินไป

(2.) เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ส่งผลให้การจัดหาสถานที่ฝังกลบขยะในพื้นที่เป็นไปได้ยาก หรืออาจต้องใช้งบประมาณในการจัดการพื้นที่ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(3.) ในด้านระบบการกำจัดน้ำเสียของพื้นที่ พบว่า ในขณะนี้ไม่มีเพียงที่เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับน้ำเสียที่เกิดขึ้น

3.9.3 ปัญหาด้านต่างๆในการพัฒนา

3.9.3.1 ปัญหาลักษณะทางภูมิประเทศ

เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นบริเวณที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล และเป็นพื้นที่ตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำบางปะกงซึ่งมีแม่น้ำบางปะกงไหลลงสู่ทะเลในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีความลาดน้อย ระดับความสูงเฉลี่ยของพื้นที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 1-2 เมตร จากจุดที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาฝนทิ้งช่วงในฤดูฝน และปัญหาน้ำท่วม น้ำหลากของกลุ่มน้ำบางปะกงในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม ปัญหาความเสื่อมโทรมและถดถอยของทรัพยากรแหล่งน้ำ เช่นน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำเสียของภาคเกษตรและอุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง

3.9.3.2 ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ

มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรรขยายตัวมาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมโดยขาดการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ทั้งในด้านปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอย มลภาวะทางอากาศและเสียง ตลอดจนสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องจัดหาสถานที่และวิธีกำจัดที่เหมาะสม

3.9.3.3 ปัญหาด้านสาธารณสุขปลอดภัยและสาธารณสุขการ

(1) ปัญหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของพื้นที่ลุ่ม พบว่าประสบปัญหาน้ำเค็มจากทะเลหนุนเข้าตามแม่น้ำบางปะกงตลอดแนวพื้นที่ปากแม่น้ำจนจรดอำเภอบางคล้าในฤดูแล้ง 6-7 เดือน ทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งและกรณีฝนทิ้งช่วงในฤดูฝน

(2) ปัญหาน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำเสียของภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมลงในสู่แม่น้ำลำคลองเป็นครั้งคราว

(3) ปัญหาด้านการกำจัดขยะในพื้นที่ พบว่าสถานที่กำจัดขยะมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่ทิ้งในแต่ละวัน

3.9.3.4 ปัญหาในการพัฒนาด้านการผลิต

ผลผลิตส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งมักมีปัญหาราคาผลผลิตไม่แน่นอน ขาดการแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่ม ขาดการพัฒนาด้านการตลาดและแหล่งจำหน่าย นอกจากนี้ปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย แรงงาน เงินทุน ค่อนข้างจำกัดและมีราคาแพง ซึ่งต้องอาศัยกลไกระบบราชการช่วยเหลือและการใช้หลักวิชาการการวิจัยเข้ามาเพื่อปรับปรุงการผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบ เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์

3.9.3 ปัญหาด้านต่างๆในการพัฒนา

3.9.3.1 ปัญหาของพื้นที่ด้านพื้นที่ทางลักษณะทางภูมิประเทศ

เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นบริเวณที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล และเป็นพื้นที่ตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำบางปะกงซึ่งมีแม่น้ำบางปะกงไหลลงสู่ทะเลในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีความลาดน้อย ระดับความสูงเฉลี่ยของพื้นที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 1-2 เมตร จากจุดที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาฝนทิ้งช่วงในฤดูฝน และปัญหาน้ำท่วม น้ำหลากของกลุ่มน้ำบางปะกงในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม ปัญหาความเสื่อมโทรมและถดถอยของทรัพยากรแหล่งน้ำ เช่นน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำเสียของภาคเกษตรและอุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง

3.9.3.2 ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ

มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรรขยายตัวมาจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมโดยขาดการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ทั้งในด้านปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอย มลภาวะทางอากาศและเสียง ตลอดจนสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องจัดหาสถานที่และวิธีกำจัดที่เหมาะสม

3.9.3.3 ปัญหาด้านสาธารณสุขโลกและสาธารณสุขการ

(1) ปัญหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของพื้นที่ลุ่ม พบว่าประสบปัญหาน้ำเค็มจากทะเลหนุนเข้าตามแม่น้ำบางปะกงตลอดแนวพื้นที่ปากแม่น้ำจนจรดอำเภอบางคล้าในฤดูแล้ง 6-7 เดือน ทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งและกรณีฝนทิ้งช่วงในฤดูฝน

(2) ปัญหาน้ำเน่าเสียจากการปล่อยน้ำเสียของภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมลงในคูน้ำลำคลองเป็นครั้งคราว

(3) ปัญหาด้านการกำจัดขยะในพื้นที่ พบว่าสถานที่กำจัดขยะมีไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่ทิ้งในแต่ละวัน

3.9.3.4 ปัญหาในการพัฒนาด้านการผลิต

ผลผลิตส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งมักมีปัญหาาราคาผลผลิตไม่แน่นอน ขาดการแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่ม ขาดการพัฒนาด้านการตลาดและแหล่งจำหน่าย นอกจากนั้นปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย แรงงาน เงินทุน ก่อนข้างจำกัดและมีราคาแพง ซึ่งต้องอาศัยกลไกระบบราชการช่วยเหลือและการใช้หลักวิชาการการวิจัยเข้ามาเพื่อปรับปรุงการผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบ เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์

3.9.3.5 ปัญหาด้านแรงงาน

การผลิตบุคลากรของสถานศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทำให้เกิดปัญหาแรงงานต่างด้าวและผู้หลบหนีเข้าเมืองมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก แรงงานอพยพที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นประชากรแฝงในพื้นที่ที่ประกอบการด้านอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย ทั้งปัญหาสังคมและอาชญากรรมในชุมชนเมือง เช่น ปัญหาโรคติดต่อ ปัญหายาเสพติด รวมทั้งปัญหาการเข้ามาแย่งใช้ทรัพยากรและการบริการด้านสาธารณสุขไปอุตสาหกรรม

3.9.3.6 ปัญหาในการพัฒนาอุตสาหกรรม

การพัฒนาชายฝั่งด้านตะวันออกส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรม สำหรับอุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุนมีจำนวนเพิ่มขึ้นและเป็นอุตสาหกรรมหลายประเภท นอกเหนือจากการเกษตรกรรม ซึ่งไม่มีการวางแผนเตรียมพื้นที่รองรับ ทำให้อุตสาหกรรมกระจุกกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ อย่างไม่เป็นระเบียบขาดการควบคุมการตั้งถิ่นฐานและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมปัจจุบันยังก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในบางฤดูกาลอีกด้วย

3.9.3.7 ปัญหาด้านการพัฒนาชุมชนเมือง

ชุมชนเมืองที่ได้รับการพัฒนาและพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำบางปะกงยังไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควรเพราะขาดการปฏิบัติและบังคับใช้ตามผังที่ได้วางไว้ นอกจากนี้ชุมชนต่างๆที่มีอัตราการขยายตัวสูงจะประสบปัญหาขาดแคลนด้านที่อยู่อาศัยและน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง

3.9.4 โอกาสด้านต่างๆในการพัฒนา

3.9.4.1 กิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดจากการพัฒนาภาคมหานครและสุวรรณภูมิ

ท่าเลทางเศรษฐกิจของนครสุวรรณภูมินั้น ได้มีการกำหนดย่านกิจกรรมหลักในพื้นที่ไว้ในผังเมืองเฉพาะพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต่างนั้น โดยพื้นที่ด้านตะวันตกเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางธุรกิจการค้า(CBD) Airport Business Center Logistic Center นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค-นาโนเทคโนโลยี และศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมนานาชาติ ในพื้นที่ด้านเหนือเป็นพื้นที่ตั้งของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการขนส่งเชื่อมโยงกับสนามบินได้แก่ ชุมทางสถานี Airport Link เชื่อมโยงกับBus Terminal การแปรรูปสินค้าการเกษตรเพื่อการส่งออกทางอากาศ เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร เพื่อการส่งออกทางอากาศ ส่วนพื้นที่ด้านตะวันออกเป็นแหล่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ เมืองน้ำ ธรรมชาติบำบัดและที่พักแบบ Home Stay ศูนย์เพาะเลี้ยงปลาสด ส่วนพื้นที่ด้านใต้เป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจการค้านิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกทางอากาศ

นอกจากนี้แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิยังมุ่งเน้นรูปแบบการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ให้สามารถต่อเนื่องเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ที่ประสานกันกับชุมชนในระบบใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง เพื่อให้ได้รับระบบสัญจรเดิมและโครงข่ายระบบสัญจรใหม่ทั้งระบบในพื้นที่เชื่อมต่อตั้งแต่ขนาดหมู่บ้าน ชุมชน เมืองและภูมิภาค อีกทั้งการพัฒนาพื้นที่โดยรอบที่ต่อเนื่องกับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจะเป็นส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนในพื้นที่โดยรอบของสนามบินในเวลาต่อมา อันได้แก่

- มีการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงสนามบินกับภูมิภาคเศรษฐกิจต่างๆ
- มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการขนส่งทางอากาศ
- มีการลงทุนขนาดใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยรวมในธุรกิจที่จะได้ประโยชน์จากการมีสนามบิน(ภาคอุตสาหกรรมจะเติบโตอย่างรวดเร็ว)
- การเพิ่มจำนวนแรงงานภายในสนามบินและพื้นที่โดยรอบทำให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ลากรูใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมทางสังคมต่างๆ
- เป็นปัจจัยสนับสนุนการเจริญเติบโตในเขตพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร และโครงการEastern Sea Board ซึ่งจะส่งผลต่อพื้นที่ด้วย

3.9.4.2 โอกาสขยายฐานการผลิตและการให้บริการอื่นๆ โดยเฉพาะการให้บริการด้านการขนส่ง เนื่องจากมีเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างศูนย์กลางความเจริญสองแห่งคือกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ อันได้แก่พื้นที่แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเมืองท่าสมัยใหม่ของประเทศ พื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยองซึ่งจะพัฒนาเป็นเมืองเศรษฐกิจและเขตนิคมอุตสาหกรรมที่ทันสมัย พื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิที่จะมีบทบาทเป็นสนามบินนานาชาติแห่งที่2 ของประเทศ ตลอดจนเป็นเส้นทางผ่านที่จะไปสู่จังหวัดสระแก้วที่อำเภออรัญประเทศ ซึ่งมีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชามีโครงการคมนาคมต่างๆที่สะดวกในการเดินทางเป็นผลพลอยได้ให้จังหวัด ซึ่งอยู่ระหว่างกลางให้กลายเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมือง มีตลาดรองรับสินค้าและบริการรวมทั้งแหล่งวัดถุดิบขนาดใหญ่ได้แก่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและกลุ่มประเทศอินโดจีน ดังนั้นจึงมีโอกาที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางขยายฐานการผลิตและให้บริการทุกด้าน โดยเฉพาะให้บริการด้านการขนส่ง

3.9.4.3 โอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยว การที่พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และยังสามารถเดินทางเชื่อมโยงภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดได้อย่างสะดวก และหากมีการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวและพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ดีแล้ว จะทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่นและนักท่องเที่ยวต่างประเทศได้มากขึ้น

3.9.4.4 โอกาสในการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่อาศัย เนื่องจากระยะทางที่อยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร จึงส่งผลให้การคมนาคมขนส่งและสื่อสารระหว่างจังหวัดมีความรวดเร็วและพร้อมที่จะรับผลของความเปลี่ยนแปลงและการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมจากเมืองหลวง ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางความเจริญในทุกๆด้านของประเทศได้อย่างเต็มที่ และความเจริญที่ขยายจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้ประชากรในกรุงเทพมหานครเริ่มมีการขยายขยายออกมาหาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทราเนื่องจากอยู่ใกล้ชานเมืองกรุงเทพมหานครและราคาที่ดินที่ไม่แพงมากนัก จึงกลายเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ และศูนย์กลางธุรกิจการค้าในภาคตะวันออกอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ความกว้างใหญ่ของพื้นที่เป็นข้อได้เปรียบอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรายังมีที่ดินอีกเป็นจำนวนมากที่มีผู้อยู่อาศัยไม่หนาแน่น และบางแห่งยังเป็นพื้นที่โล่ง พร้อมที่จะขยายและพัฒนาได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีความพร้อมที่จะพัฒนาเป็นเมืองรองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.9.4.5 โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งผลิตหรือแปรรูปอาหาร พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรในภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม การเลี้ยงไก่ไข่ และสุกร ด้านการประมงมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญคือ กุ้งกุลาดำ กุ้งก้ามกราม ปลาน้ำจืด และปลาน้ำกร่อย นอกจากนี้ทำเลที่ตั้งที่สะดวกต่อตลาดคือ ใกล้ทั้งแหล่งผลิตวัตถุดิบเกี่ยวกับอาหารสัตว์ ใกล้สถานที่ผลิตวัตถุดิบพืชผลทางการเกษตร และใกล้ตลาดที่มีความต้องการสูงคือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีโอกาสในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตร และเป็นแหล่งผลิตหรือแปรรูปอาหาร

3.9.4.6 โอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้สูงและเป็นกิจกรรมที่ทำให้กิจกรรมอื่นๆขยายตัวตามไปด้วย จากการศึกษาพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีความพร้อมและเหมาะสมในหลายๆด้านที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญได้ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรเนื่องจากความพร้อมของวัตถุดิบ ที่ตั้ง ความสะดวกในเรื่องแรงงานที่ยังเพียงพอและนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจะสร้างกำไรและความเจริญเติบโตให้ระบบธุรกิจและผลิตภัณฑ์ให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวในภาพรวมของพื้นที่สูงขึ้นได้

3.10 สรุปบทบาทและปัญหาด้านสภาพพื้นฐาน

เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีทรัพยากรอย่างจำกัด ดังนั้นแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำจึงมีแนวโน้มการใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยอาศัยความได้เปรียบจากความสมบูรณ์จากทรัพยากรทั้งสองชนิด อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา ในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของแม่น้ำบางปะกงทั้งในด้านบวกและลบซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยพื้นฐานดังนี้

1.) ด้านที่ตั้ง เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ภาคมหานครและพื้นที่ภาคการเกษตร สามารถแบ่งสภาพการใช้ที่ดินได้เป็น 2 ส่วนคือ บริเวณอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอบางน้ำเปรี้ยวด้านทิศตะวันตก จะได้รับอิทธิพลจากการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครและ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ส่วนนี้มีแนวโน้มจะกลายเป็นย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง การบริการและที่อยู่อาศัยรวมทั้งอยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งจะเป็นตัวเร่งขยายความเจริญเติบโตของเมืองฉะเชิงเทรา และบริเวณอำเภอเมืองฉะเชิงเทราบางส่วน อำเภอบางคล้า กิ่งอำเภอกลองเขื่อน อำเภอบ้านโพธิ์ด้านทิศตะวันออก และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และพืชไร่ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมและหมู่บ้านจัดสรรที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นส่วนกระตุ้นให้พื้นที่มีการพัฒนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จากอดีตชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ตามแนวแม่น้ำบางปะกงและแนวคลองชลประทานต่างๆ ซึ่งจะเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างช้าๆ แต่เมื่อมีการพัฒนาระบบเส้นทางคมนาคมมากขึ้น ชุมชนก็เริ่มขยายตัวไปตามเส้นทางถนน และจากความคล่องตัวทางการขนส่งและสาธารณูปโภค/สาธารณูปการที่เพิ่มมากขึ้นจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นพื้นที่ในแนวทางการคมนาคมสายสำคัญจึงเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว

3.) ด้านระบบนิเวศแหล่งน้ำ จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วในพื้นที่ต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความแตกต่างของการใช้น้ำในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อกิจกรรมอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงสภาพแม่น้ำลำคลองต่างๆ รวมถึงระดับหรือภาวะมลพิษที่มีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละบริเวณที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และอำเภอบางปะกง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรและโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก

4.) ด้านเศรษฐกิจ เห็นได้ว่าพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก และไม่มี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตมากนักเนื่องจากประสบปัญหาแมลงรบกวน โรคพืช และปัญหาในด้านราคาผลผลิตตกต่ำ จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากภาคการเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น สำหรับอุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุนมีจำนวนเพิ่มขึ้นและเป็นอุตสาหกรรมหลายประเภทนอกเหนือจากการเกษตรกรรม ซึ่งไม่มีการวางแผนเตรียมพื้นที่รองรับ ทำให้อุตสาหกรรมกระจุกกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ อย่างไม่เป็นระเบียบขาดการควบคุมการตั้งถิ่นฐานและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การขยายตัวด้านอุตสาหกรรม โดยขาดการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ทั้งในด้านปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอย มลภาวะทางอากาศและเสียง ตลอดจนอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องจัดหาสถานที่และวิธีกำจัด นอกจากนี้การพัฒนาอุตสาหกรรมปัจจุบันยังก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในบางฤดูกาลอีกด้วย

5.) ลักษณะประชากร จากการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยรอบพื้นที่ศึกษา ได้แก่ โครงการศูนย์การบินสุวรรณภูมิ โครงการศูนย์ราชการและเมืองใหม่จังหวัดนครนายก โครงการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออก(ESB)ระยะที่2 โครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม และโครงการอื่นๆ ทำให้มีการจ้างงานและอพยพของประชากรเข้ามาในพื้นที่ศึกษา ซึ่งทำให้ชุมชนต่างๆในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดฉะเชิงเทรามีอัตราการขยายตัวสูง ส่งผลให้ประสบปัญหาขาดแคลนด้านที่อยู่อาศัยและน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง และภาวะมลพิษในพื้นที่ อย่างไรก็ตามจากการขยายตัวในเชิงราบของพื้นที่โดยรอบจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบแม่น้ำลำคลองทางธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่ขุดขึ้นภายหลังตามมา